TA' MED HJEM

+350 KLIMABEVÆGELSEN I DANMARK

Hva' så – Danmark?

21
organisationer
på fælles platform

21
organisationer
med samme budskab

21
organisationer
råber på handling

Bertel Haarder:
Unik dansk folkekultur skaber "den danske model ". Se s. 16

ÅBNING AF KLIMATELTET torsdag d. 13. juni, kl. 13:

Situationen kræver politisk lederskab – men hvor findes det? Hør en tidligere toppolitiker, en tidligere embedsmand, en meteorolog og en repræsentant for de unge give deres bud på, hvad der står i vejen for den livsnødvendige omstilling.

KLIMATELTET•CIRKUSPLADSEN•FOLKEMØDET•2019

Arr. 350 Klimabevægelsen i Danmark

Klimateltet sætter ny politisk dagsorden

Koordinationsgruppen: Frederik Roland Sandby, Berit Lund, Alexandra Freltoft, Bjørn Tving Stauning, Lone B Schrøder, Thomas Meinert Larsen, Henning Bregne, Knud Anker Lund.

For første gang går en lang række grønne organisationer og netværk nu sammen om at skabe en fælles platform på Folkemødet på Bornholm: Et KLIMATELT. Formålet er: at give borgere og politikere modet og troen på, at en bæredygtig omstilling er mulig.

Den helt usædvanligt varme og tørre sommer i 2018 gjorde et stort indtryk på alle. Det står nu mere end nogensinde klart, at vi står midt i klimaforandringerne, og at vi skal være beredte på, at de vil påvirke os stadigt mere i fremtiden.

På den baggrund synes debatten om klimaet for alvor at være flyttet ind i de danske stuer. Efter såvel folketingsvalget som valget til EU, er det også tydeligt, at klimaspørgsmålet omsider er blevet et område, som de danske politiske partier er nødt til at tage alvorligt. Det ville være logisk, hvis de politiske partier fandt sammen om en national samlingsregering med det ene formål at imødegå klimaforandringerne.

Der findes desværre stadig politikere, som ikke har forståelse for, hvor meget det haster med at øge ambitionerne for at reducere det danske CO_2-udslip. Det kan enten skyldes kynisme eller en forankring i ansvarsløs populisme eller også, at man slet ikke har forstået, hvor alvorlig klimakrisen i virkeligheden er. Denne tøven skaber en risiko for, at dansk klimapolitik kommer helt ud af trit med det ambitionsniveau, som klimaforskere og et stigende antal danskerne efterspørger.

Med den accelererende udvikling på klimaområdet, kan en manglende politisk handlekraft få fatale konsekvenser. Derfor skal Klimateltet være stedet, hvor klimaskepsis, disinformation og ansvarsløshed tales ned, og hvor ambitioner og handlinger tales op. I teltet kan vi mødes i dialog og udfordre hinanden- både borgere, NGOer, virksomheder og politikere. Vi må også finde modet til at bringe kendte dogmer i spil og se på de mange problematikker, som klimaspørgsmålet byder på.

Programmet i Klimateltet indeholder mere end 25 spændende debatter over folkemødets fire dage. Med de mange forskelligartede emner – og ikke mindst de dedikerede og engagerede arrangører – kommer vi vidt omkring. Det bliver en kvalificeret fremlæggelse med fremtrædende eksperter, indflydelsesrige politikere, tænketanke, virksomheder, de unge, de voksne og de lidt ældre - og vi håber, at du også vil deltage i debatterne.

Hvem ved, måske bliver de kommende årtier den mest kreative og spændende epoke i menneskehedens historie.

Velkommen til debatterne i Klimateltet

Thomas Meinert Larsen, formand
350 Klimabevægelsen i Danmark

Tak til: *Græsrodsfonden, Gaia Trust, Miljø- og energifonden, Merkurfonden og 1.maj Fonden.*

"Hva' så – Danmark?"
Udgivet af 350 Klimabevægelsen i Danmark. Redaktion: Berit Lund, Lone B Schrøder, Niels Anker Lund, Bjørn Tving Stauning (ansvarsh.). Layout, forside: Bjørn Tving Stauning. Layout, indhold: Nils Thobo-Carlsen. Oplag 28.000 eks.
Tryk: Trykkeriet Nordvestsjælland. Trykt på FSC certificeret papir.

Åbning af Klimateltet

Den største forhindring er ... ?

Det er forkert at tro, at en "historisk milepæl" kun er noget, der peger bagud, som en opdeling af fortidens begivenheder. Man kan også opfatte det som en fremadrettet samfundsændring, der indtræder, når befolkningen er parat til grundlæggende at ændre vaner og kultur.
Hvis det ikke er tilfældet, udløses højest et bølgeskvulp i et turbulent samfund.

Nu har klimaet sat en barsk, overordnet dagsorden. Det er ikke til forhandling. Nogle er klar til en omfattende omstilling af samfundet – uden forbehold. Andre tøver. Men ingen kan være imod.

I dag står vi foran en milepæl.

Oplæg fra:
Connie Hedegaard, fmd Concito
Jesper Theilgaard, meteorolog
Iben Krog Rasmussen, Ungeklimrådet
Claus Ekman, dir. Det Økologiske Råd

KLIMATELTET TORSDAG 13. JUNI KL. 13.00 - 14.00 ÅBNING AF KLIMATELTET

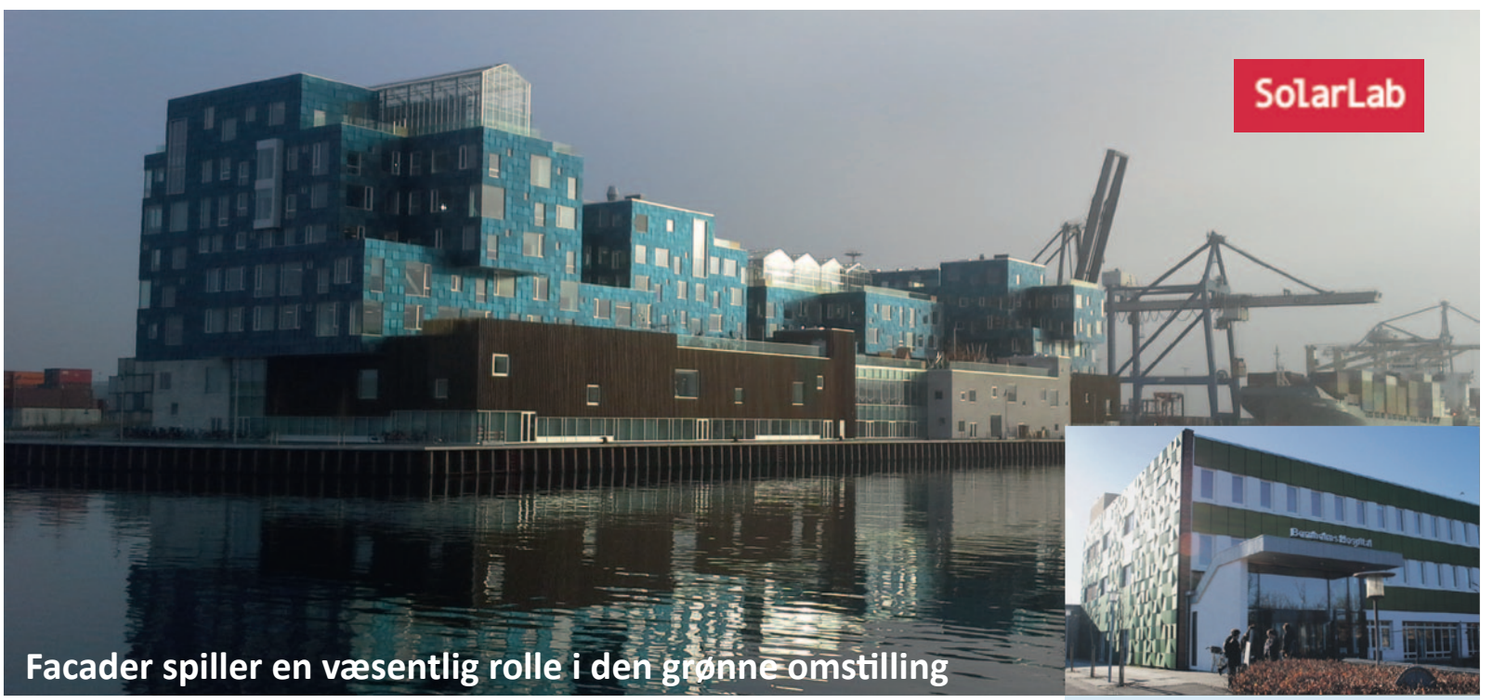

SolarLab tilbyder en facadeløsning der bidrager positivt til at nedbringe energi- og ressourceforbruget i bygninger.

Både Copenhagen International School og Bornholms Hospital har fået energiproducerende facader, hvor solcellemoduler udgør bygningens vejrbestandige regnskærm.
Facadeløsningen bidrager til et bæredygtigt samfund, fortrænger CO_2 og egner sig lige godt til nybyg som til renovering af facader.
Facaden producerer energi og hvert projekt får sit helt eget design og udtryk.

Glasset der giver facaden den ønskede, valgfrie farve, hedder Kromatix ™, og er en teknologi der udover farven også giver en høj energiproduktion.

En sydvendt facade vil producere omkring 120 kWh per m^2 per år, og facaden vil i sin levetid producere mere end 10 gange den energi, som medgår til fremstilling af den.

info@solarlab.dk www.solarlab.dk
Tel: +45 60178031

Hvor kedelig en verden vil du give videre?

Julie Luna Bayer
Frivillig, Verdens Skove

Verden mister arter så hurtigt, at vi risikerer en fremtid, hvor vores artsliste groft sagt kan stå på bagsiden af Søndagsavisen. Men bevarer vi vilde skove, hjælper vi både den biologiske mangfoldighed, klimaet og os selv.

Fred råder – biodiversiteten hersker.

Forestil dig en spadseretur i en vild skov om 50 år. Du er omgivet af insekters summen og af fuglefløjt. Du klatrer over væltede stammer dækket af mos og svampe og snor dig igennem forskellige slags træer. Du spotter en mangfoldighed af dyr på din vej – fra farverige frøer og flagrende sommerfugle til majestætiske bisoner og ulve.

Så tager du dine holografiske Virtual Reality-briller af og forlader museet.

Mine holografiske virtual reality briller

Biodiversiteten, naturens mangfoldighed af arter, er under pres kloden rundt. Arter uddør nu mindst 100 gange hurtigere end normalt i planetens historie, og Danmark er ingen undtagelse. Tværtimod ligger vi i bunden blandt EU-lande, når det kommer til at passe på vores natur.

Det skyldes især, at vilde naturområder forsvinder. Og i takt med at klimaet forandres, og naturområderne fragmenteres, ødelægges muligheden for, at et væld af arter kan finde nye levesteder. Arterne er så specialiserede til helt bestemte forhold, at de ikke kan nå at tilpasse sig de nye tilstande.

Nå ja, tænker man så måske- pyt med om strithårsbien eller congopåfuglen forsvinder. Der er jo nok arter at tage af. Men naturen hænger sammen på kryds og tværs på sindrige måder. Når en art forsvinder for evigt, påvirker det dens omgivelser og andre arter. Det er derfor alt i alt ikke specielt utænkeligt, at vilde skove og mange af de arter, der er knyttet til dem, i fremtiden kun vil kunne opleves på museum, med mindre vi gør noget ved udviklingen.

Skove optager og lagrer CO_2 som en del af deres fotosyntese, og dette gælder særligt vilde, urørte skove, som får lov til at passe sig selv. Faktisk kan effektiv beskyttelse af disse skove reducere op til 15 procent af de globale CO_2-udledninger. Samtidig er skovene hjem for 80 procent af alle landlevende arter – et hjem, vi stadig kan nå at bevare.

Om Verdens Skove

Verdens Skove, grundlagt i 1983 som Regnskovsgruppen Nepenthes, arbejder for en verden med en rig skovnatur – til gavn for både mennesker, klimaet og Jordens mangfoldighed af arter.

Det gør vi i syv lande, herunder i Danmark. Vi arbejder med skovbevarelse sammen med oprindelige folk og lokale grupper, så de støttes i at bevare skoven og bruge den på en bæredygtig måde.

Strithårsbi

KLIMATELTET FREDAG 14. JUNI KL. 14.20 - 15.10 KLIMA OG NATURENS MANGFOLDIGHED

NYHED

Lancering af Klima- og Omstillingsrådet

Anders Blok

Klima-og Omstillingsrådet (KOR) er et forskerdrevet initiativ, der har til formål at bidrage til løbende at kvalificere den offentlige, klimapolitiske debat i Danmark ud fra relevant, tværfaglig ekspertise.
Rådet består af universitetsforskere fra en række natur-, samfunds-og humanvidenskabelige discipliner, som har det til fælles, at de alle bidrager aktivt til forskning i klimarelaterede problemstillinger inden for hver deres respektive felter.

KOR tager afsæt i et behov for forskningsbaserede bidrag til den offentlige klimadebat, som i øjeblikket ikke dækkes af eksisterende rådgivningsorganer (herunder Klimarådet og Det Miljøøkonomiske Råd). Disse tenderer mod at være ensidigt baseret på (neoklassiske) økonomiske analyser og modeller. KOR anerkender denne ekspertises vigtige bidrag, men ser den som utilstrækkelig for en tværgående vurdering af udfordringerne.

Hvor Klimarådet primært baseres på økonomifaglige antagelser, anerkender KOR med sin tværfaglighed således, at ingen enkeltforskere eller-discipliner alene kan svare på klimaudfordringerne. Ligesom ingen enkeltforskere kan besidde ekspertise i alle omstillingens dimensioner. Der er derfor behov for en tværfagligt funderet stemme i den offentlige debat, som forpligter sig til at tage balancerede,tværgående hensyn i betragtning.

Modsat Klimarådet, hvis opgave primært er nationalt defineret som et spørgsmål om en omkostningseffektiv dansk omstilling, anlægger KOR et globalt perspektiv og princip om en sikker og retfærdig vej til bæredygtighed. Dette afsæt anerkender vestlige landes, herunder Danmarks, historiske ansvar for udledning af klimagasser. Konkret udmøntes dette i en specificering af det klimabudget, Danmark som land har til rådighed.

Endelig anser KOR, modsat Klimarådet det ikke som sin primære opgave at rådgive nutidige danske beslutningstagere. Det er derimod KORs formål at bidrage til en saglig offentlig debat om klimaudfordringernes egentlige omfang og om realistiske scenarier for reel samfundsomstilling. Herudover ønsker KOR at bidrage til en saglig og åben diskussion af de usikkerheder omkring fremskrivninger af teknologi-, økonomi-og samfundsudviklingen, som risikerer at forblive skjult i den eksisterende rådgivning af beslutningstagerne.

KOR tager udgangspunkt i de til enhver tid gældende risikovurderinger fra FN's klimapanel (IPCC), samt de til UNFCCC-processen knyttede politiske pejlemærker. For indeværende betyder det Parisaftalens målsætning om at begrænse den globale temperaturstigning til 1,5 grader i år 2100. Det betyder samtidig, at der i KORs analyse af samfundets investeringer og reformer indgår et forsikringsprincip i forhold til risici for klimarelaterede samfundstab ved utilstrækkelige forandringer globalt.

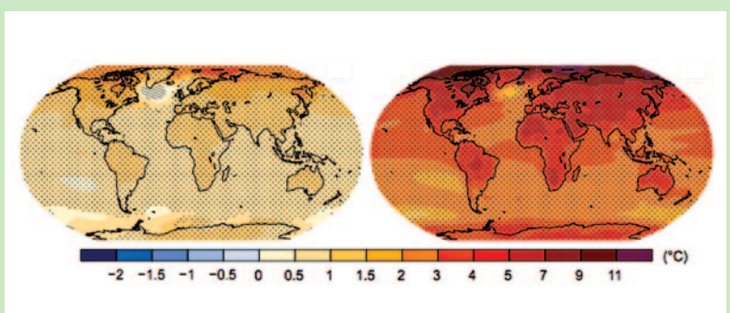

Ændring i gennemsnitlig overfladetemperatur (1986-2005 til 2081-2100)
Verdens forskere efterlyser politisk lederskab. (Kilde: IPCC/DMI)

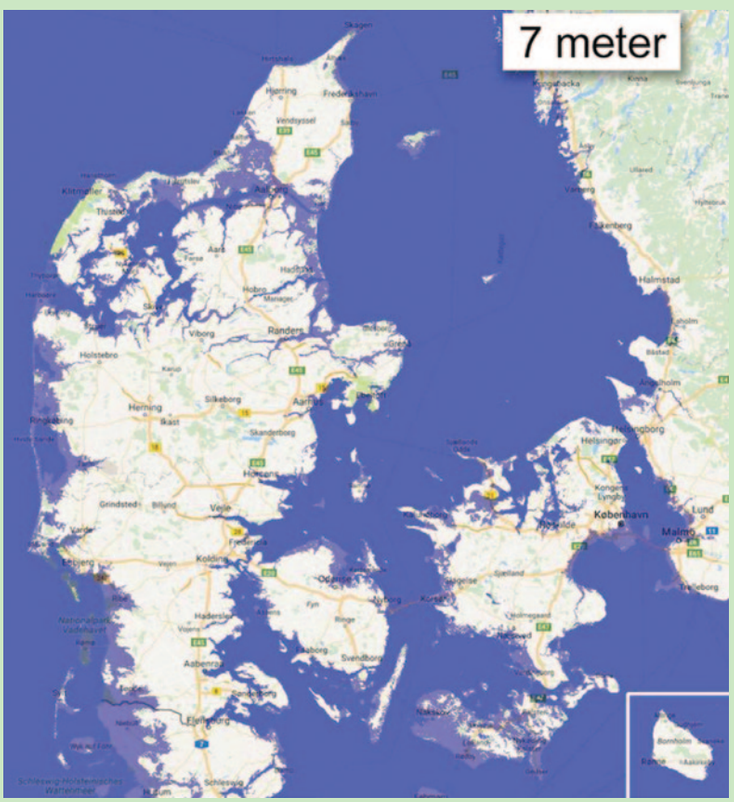

Med den nuværende udvikling vil den grønlandske indlandsis smelte inden for de næste århundreder. Til den tid vil Danmark se sådan ud.

KLIMATELTET LØRDAG 15. JUNI KL. 14.20 - 15.10 NYT INTERNATIONALT FORSKERFORUM

Rejsevaner med fly i klima-stormvejr

Poul Kattler

En surprise-middag med fly til Paris. En forlænget weekend i New York. Tre store flyferier om året. Danskerne flyver som aldrig før, og flyvning er pludselig blevet en menneskeret.
For det er ganske billigt.

Demonstration for bevarelsen af nattog, deltagerne er i nattøj eller badekåbe.

Men klimaet betaler omkostningerne. For flytrafik er suverænt den værste klima-synder i transporten. Både fordi flyene efterlader store klimaaftryk per kilometer rejse og fordi der flyves så langt: USA's vestkyst, Thailand, Japan og New Zealand.

I modsætning til andre dele af transporten kan de fossile brændsler til flyene ikke erstattes af noget andet. Vores rejsevaner med fly skal derfor allerede på kort sigt ændres: Færre flyture; bliv hjemme eller tag andre transportmidler, fx tog i Europa. Det bliver helt sikkert meget dyrere at flyve, for fremtidens e-fuels (Se faktabox) til motorerne vil koste væsentligt mere end fossil- og afgiftsfri jet-fuel.

Danmark er- uden nogen former for afgifter – blandt flytrafikkens største syndere. Alle nabolande har passagerafgifter. Som foregangsland må vi med på vognen og indføre afgifter! Afgifterne skal fremme alternative rejseformer og øge produktion af bæredygtigt e-fuels. Man skal ikke lytte til dumsmarte her-og-nu grønne iklædninger fra flyindustrien: Den grønne teknologi findes simpelthen ikke!

Samtidig skal udvidelser af lufthavne stoppes. Udvidelserne er investeringer i klimafallit.

Flytrafikken eksploderede, da billigselskaberne vandt terræn. Men en koncert i Paris, en fodboldkamp i Liverpool eller en middag i New York er altså ikke vigtige, når jordens klima er indsatsen. Rejs klimasmart – drop flyet!

Bevar Jordforbindelsen

Besøg os på www.bevarjordforbindelsen.dk eller på facebook.

E-fuel *er forkortelse for elektro-fuel og betegner blandt andet metanol, som kan fremstilles ved at lade brint reagere med CO_2. CO_2'en kan man hente fra fx biogasanlæg, inden biogassen tilføres naturgasnettet som metan. Brinten kan man hente fra elektrolyse af vand ved hjælp af strøm fra vindmøller, når der produceres mere strøm, end der er behov for i elnettet. Baseres metanol på disse to kilder, kan den betragtes som grøn.*

Ved afslutningen af 2. verdenskrig *gav det god mening at understøtte en kommende fred ved at gøre det lettere at rejse og sende varer mellem verdens lande – specielt fra USA til Europa. Derfor blev skibsfart og den spirende civile luftfart fritaget for brændstofafgifter. Denne intrnationale konvention fik ingen udløbsdato og er lige siden blevet brugt for at sikre flyvningen dens helt urimelig særstilling.*

Bedsteforældrenes Klimaaktion – fra depression til håb og handling

Annegrethe Jørgensen

Klimadepressionen lurer, for hvad nytter det lidet, man selv kan gøre? Isen ved polerne smelter jo alligevel, verdenshavene er alt for varme, og forude har vi en sommer, hvor vi risikerer at vejret går i stå igen i hedebølge.

Men det er ikke en mulighed at give efter og gå i sort, når man har børnebørn eller børn og unge omkring sig. Så kan man ikke affinde sig med, at vi måske slet ikke findes om 250 år – om kun 7 generationer- fordi vi har udryddet os selv. Men vi uddør som art, hvis vi ikke meget hurtigt holder op med at tro på vores ubegrænsede evne til at regne den ud og finde tekniske smutveje ud af hvad som helst.

Men det er svært at leve bæredygtigt, for de voksne børn skal jo på arbejde, den kollektive transport er ikke god nok og el-bilerne for små og dyre. Vi er fulde af god vilje, men dilemmaerne står i kø, og det er stort set umuligt at gennemskue, hvad man bør og ikke bør. Bedsteforældrenes Klimaaktion ønsker politikere, som kan give os de bæredygtige rammer for hverdagen og hjælpe os væk fra den nuværende fossile afhængighed. Politikere, der tør binde an med store og radikale beslutninger, fordi de tænker langt, både i tid og sted og er optaget af børnene og de unges fremtid. Politikere, som dropper det nationale snæversyn, for vi bor jo alle sammen på én klode og under den samme himmel.

Vi ønsker politikere, der har fødderne på jorden og tænker realistisk om vækst og ressourcer.
Politikere, der ikke er syltet ind i magtpolitik og taktiske manøvrer for at nå 90 mandater.

Drop nu retorikken og snak ærligt om, hvad der skal til for at redde os og vore efterkommere.
Hvis I gør dét, står vi bag jer!

Vi ønsker politikere, der er deres ansvar voksent og træder i karakter - og FØR de lige om lidt er tvunget til det, fordi verden brænder.

Bedsteforældrenes Klimaaktion har inviteret nogle af vores gamle, vise politikere til en dialog om, hvordan vi kommer videre. Væk fra vejen mod de selvdestruktive mål. Væk fra en realpolitik, som gør det sværere og sværere at skabe en rimelig fremtid. Væk fra kursen mod et klimakaos, som ingen bedstemor eller-far ønsker for sine børnebørn.

Bedsteforældrenes Klimaaktion

Fire seje Bedsteforældre

Christian Ege

Margrethe Auken

Mogens Lykketoft

Per Stig Møller

- og et barnebarn.

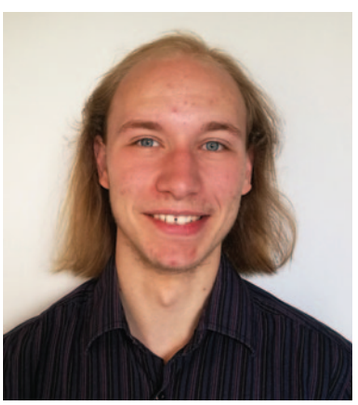

Tobias Nørkjær Holmgaard

Annonce

Tænk klima og indeklima på samme tid

Man kan både reducere energiforbruget og forbedre indeklimaet ved at få ovenlysvinduer i boligen.

Energirenovering af boliger – f.eks. efterisolering og nye vinduer – reducerer energiforbruget til opvarmning og dermed CO_2-udledningen fra fossile brændsler. Samtidig får man ofte en bedre oplevet komfort, fordi boligen bliver mere tæt. Men når der ikke kommer luft ind, slipper der heller ikke luft og fugt ud. Altså risikerer en tæt bolig at have et dårligere indeklima pga. ophobning af CO_2 fra udåndingsluft og fugt. CO_2, som kan give træthed og nedsat indlæringsevne, og fugt, som kan give skimmelsvamp, allergi og astma.

"Folk er generelt meget bevidste om, hvad de vil have, når de f.eks. får et nyt køkken – hvordan det skal se ud, og hvad det skal kunne – mens det straks er mere diffust, hvad de har af krav til indeklimaet, fordi man ikke kan se indeklima," siger Lone Feifer, som er chef for bæredygtighed og arkitektur hos VELUX.

Hun opfordrer til, at man starter med at danne sig overblik over, hvordan indeklimaet egentlig er i huset, så man er mere bevidst om, hvad man vil opnå. Det kan man gøre med en indeklimamåler, som måler temperatur, luftfugtighed og CO_2-niveau. Gerne med fokus på soveværelserne, fordi det er dér, at størstedelen af tiden hjemme bliver tilbragt.

Skorstenseffekten giver effektiv naturlig udluftning. Varm og fugtig luft stiger op og ud gennem ovenlysvinduet, samtidig med at der bliver trukket frisk luft ind.

3 ting, der giver et dårligt indeklima i boligen

1. For høj eller for lav temperatur
2. Høj luftfugtighed
3. Høj koncentration af CO_2

3 tips til et godt indeklima

1. Hold temperaturen i boligen mellem 18 og 22 grader
2. Undgå at tørre vasketøj indendørs, da det giver høj luftfugtighed
3. Luft ud med gennemtræk i fem til ti minutter to til tre gange dagligt. Ovenlysvinduer skaber en "skorstenseffekt", som giver effektiv udluftning

Både før og efter en energirenovering er naturlig udluftning en effektiv måde af fjerne CO_2 og fugt fra hjemmet. Men behovet for udluftning bliver større, når boligen er tæt. Ovenlysvinduer er kendt for, at de giver meget mere dagslys i rummene end vinduer i facaden – men de giver også effektiv udluftning. Det skyldes 'skorstenseffekten', hvor varm og fugtig luft stiger op og ud gennem ovenlysvinduet, samtidig med at der bliver trukket frisk luft ind gennem et vindue i facaden.

"På en sommerdag tager det cirka 40 minutter at skifte luften i et hus, hvis man åbner vinduer i den ene side af huset, og 25 minutter, hvis man skaber gennemtræk. Udnytter man skorstenseffekten, tager det 12 minutter," forklarer Lone Feifer og tilføjer, at man ikke behøver at være bekymret for varmetabet, når man lufter ud om vinteren, fordi man bruger mindre energi på at opvarme frisk luft end fugtig luft.

Apropos opvarmning – både den i hjemmet og den globale – er der endnu en god grund til at have ovenlysvinduer: "Set over hele året bidrager et ovenlysvindue positivt til varmeregnskabet, fordi det lukker mere varme ind gennem ruden, end det afgiver," understreger Lone Feifer.

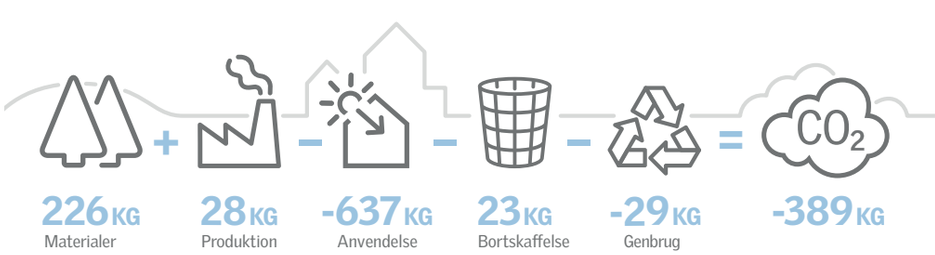

CO2-beregningen er for et GGL SK08 2068-ovenlysvindue fra VELUX, som er installeret i en bolig i Würtzburg, Tyskland. Den er inkl. udskiftning af ruden efter 20 år.

Et ovenlysvindue reducerer energiforbruget og dermed CO_2-udledningen.

Politisk handling - nu!

Den Grønne Studenterbevægelse (DGSB) er Danmarks nye brede fællesskab for unge, der ønsker et samfund, hvor vi lever i overensstemmelse med jordens ressourcer, kæmper for ansvarlig klimapolitik og social retfærdighed internationalt. DGSB er en selvstændig, demokratisk bevægelse, der ikke har tilknytning til politiske partier, men udspringer af frivillig energi og et fælles ønske om at løse klimakrisen.

Er de unges fremtid talt med i partiernes handlingsplan?

Vi er trætte af udskudte planer, fodslæbende beslutningstagere og individualisering af klimaansvar. Derfor kæmper vi for politisk handling på alle niveauer, kollektivt ansvar og bæredygtige alternativer – kort sagt skal vi reagere på klimakrisen nu, og ikke skubbe arbejdet videre til kommende generationer. Dette indebærer et opgør med det dominerende vækstparadigme. I stedet ønsker vi et samfund, der har demokratisk deltagelse og miljømæssig bæredygtighed som kerneværdier.

DGSB er født i studentermiljøet blandt unge på tværs af mange uddannelsesretninger. Det fælles udgangspunkt er et behov for at handle. I dag favner bevægelsen ikke blot studerende, men alle der ønsker at tage aktiv del i at få klimaet øverst på enhver dagsorden. På kort tid er afdelinger af bevægelsen blomstret op på tværs af landet fra Haderslev til Aalborg og fra Silkeborg til Roskilde, og ud over en masse nationale initiativer og aktiviteter markerer bevægelsens forskellige afdelinger sig såvel i deres lokalmiljø som i internationale organiseringer.

Vores arbejde er kendetegnet ved et aktivitetsniveau, der spænder bredt.

Nok er nok – henv. De gule Veste, Svalbard.

Frederik Roland Sandby i samtale med klimaministeren.

Vi går på gaden til klimastrejker, klimapåmindelser og menneskekæder for at sende et signal om, at vi er mange, der kræver handling. Vi giver udtryk for vores frustration og håb for fremtiden, når vi skriver breve til klimaministeren. Vi kommenterer problematikker i samfundet og politiske beslutninger, når vi markerer os i medierne. Vi opfordrer alle vores uddannelsesinstitutioner til at sætte klimaet på pensum. Og vi giver politikerne en hjælpende hånd, når vi med ledende forskere udvikler visioner og reelt bæredygtige klimaplaner for Danmark.

DEN GRØNNE STUDENTER BEVÆGELSE

KLIMATELTET TORSDAG 13. JUNI KL. 14.00 - 15.00 ER POLITIKERNE TIL NOGET? KLIMATELTET
LØRDAG 15 JUNI KL. 10.30 - 11.20 KLIMADILEMMAER – MÅ VI VÆRE HER?

Omstillingen vi ikke kommer uden om

Peter Møllgaard
Formand, Klimarådet

Det haster med at sætte en stopper for de menneskeskabte klimaforandringer, og særligt indsatsen for at begrænse udledningen af drivhusgasser de næste 10 år bliver afgørende. I Danmark har vi taget fat på omstillingen til et klimaneutralt samfund, men det er en kæmpe opgave, og vi mangler stadig rigtig meget.

De klimatiltag, vi sætter i gang frem mod 2030, bliver afgørende for vores muligheder for at nedbringe de menneskeskabte udledninger af drivhusgasser i midten af dette århundrede. Det var beskeden i den seneste rapport fra FN's klimapanel, der udkom i efteråret 2018. Globalt kan vi kun udlede en begrænset mængde drivhusgasser, hvis vi skal gøre os håb om at holde temperaturstigningerne nogenlunde i ro. Danmark bør kun lægge beslag på sin rimelige andel af klodens samlede budget.

Sidste år vedtog alle Folketingets partier et nyt klimamål, nemlig at vi senest i 2050 skal være klimaneutrale. Klimaneutralitet betyder, at vi kun må udlede drivhusgasser, hvis vi sørger for at optage en tilsvarende mængde CO_2 fra atmosfæren. Klimarådets analyser og rådgivning baserer sig på to principper:

1. For det første kan vi ikke udskyde den grønne omstilling til andre mere belejlige tider. Set i lysets af opgavens kolossale karakter er der reelt ikke mange år til 2050, og hvis vi læner os tilbage de næste 10 år, er vi tvunget til at gennemføre en forhastet omstilling i årene efter 2030, som risikerer at blive unødigt dyr og måske endda umulig.

2. For det andet skal omstillingen omfatte alle sektorer og alle dele af samfundet – også på den korte bane. Vi har hverken tid eller råd til, at enkelte sektorer trækker ud i vigesporet og venter med at gøre noget ved deres klimaaftryk, til de perfekte løsninger dukker op. Erfaringerne viser netop, at udviklingen af grønne teknologier og løsninger tager tid, og først for alvor tager fart, når virksomhederne får de rette tilskyndelser.

Virksomheder såvel som NGO'er, byer og borgere har taget selvstændige initiativer, og vi får brug for alt det og meget mere i de næste 10-30 år. For at hjælpe det private initiativ på vej og for at sikre en klog og effektiv omstilling er det vigtigt, at Danmark får en klimapolitik, der giver en klar og langsigtet ramme for omstillingen – og derfor helst med udgangspunkt i et bredt funderet forlig. Klimaet er alles ansvar, og vi skal alle bidrage.

På fire år har Klimarådet med høj faglig ekspertise udarbejdet fire fyldige rapporter, som i detaljer beskriver de udfordringer Danmark står overfor.

Klimarådet *er et uafhængigt ekspertorgan, der blev nedsat af regeringen i 2015. Det skal rådgive om, hvordan omstillingen til et lavemissionssamfund kan ske på en omkostningseffektiv måde. Hensigten er at finde veje til, at vi i fremtiden kan leve i et Danmark med meget lave udledninger af drivhusgasser og samtidig fastholde velfærd og udvikling.*

Klimarådet består af seks menige medlemmer samt en formand, der alle udpeges for en fireårig periode af den til enhver tid siddende minister på klima- og energiområdet.

Klimarådets medlemmer: Peter Møllgaard (formand), Jørgen Elmeskov, Jette Bredahl Jacobsen, Marie Trydeman Knudsen, Niels Buus Kristensen, Poul Erik Morthorst og Katherine Richardson

Vi har en løsning – men I tør ikke høre den

Linne Windfeldt Valling Rasmussen
Ungdom NOAH

I kølvandet på forårets klimastrejker er ungdommen blevet skudt i skoene, at vi ikke ved, hvad vi vil sætte i stedet. Vi vil kun brokke os, ikke komme med konkrete løsninger. Men det passer ikke. Desværre. Vi har en løsning. Men I vil ikke høre den.

"Greta Thunberg på COP24 pressemøde i Katowice, Polen: "Jeg vil ikke høre om jeres håb. Jeg vil ikke slet ikke have at I håber. Jeg vil have I går i panik – og handler, som om huset brænder".

"Vi lever i en underlig verden, hvor ingen tør at se ud over vores nuværende politiske systemer, selv om det står klart, at de svar, vi søger, ikke findes i dagens politik". Hun siger det så præcist, Greta Thunberg. Den 16-årige svenske klimaaktivist er blevet et symbol på en hel generations frustration over at være dem, der har bidraget mindst til miljø- og klimaproblemerne, men som kommer til at mærke dem allerhårdest på vores egne kroppe.

Og hun har helt ret. Løsningerne findes derude. Og de er slet ikke hemmelige, men ingen kan få øje på dem i en verden, hvor politiske floskler om "nødvendighedens politik" overdøver al sund fornuft. Nu er det sagt. Men kan I høre, hvad der bliver sagt? Kan I forstå, hvad det betyder?

Nej. Vækst er ikke muligt. Nej. Velfærd er ikke muligt. Materiel opstand er ikke muligt. Social sikkerhed er ikke muligt. Intet af al dette, som vi ønsker os, og som vores politikere foregiver at kæmpe for, er muligt uden en sund jordklode at hente ressourcerne fra.

En langsigtet løsning
Vores løsning tager tid, for det handler om en total omstilling af vores madsystem, energisystem, transportsystem og økonomisystem. Det hele skal være lokalt og bæredygtigt, både socialt og i brugen af ressourcer. Det kræver et opgør med alt, hvad vi kender og en omstilling til noget helt nyt. Og det tager lang tid, men processen er gået i gang.

En alsidig løsning
Vores løsning medtænker alle aspekter af det menneskelige liv og samfund. Derfor er det en alsidig løsning og en meget kompleks løsning. Vi kan ikke blot tænke på infrastruktur og lade miljøhensyn rangere lavere. Vi kan ikke blot tænke på økonomi og lade den mentale sundhed stå i anden række. Vi vil have alle aspekter med. Og det er komplekst. Men fuldstændig essentielt.

En løsning i beta
Vores løsning skal justeres i takt med, at verden ændrer sig. Vores klima ændrer sig. Folk migrerer rundt, nye fødes, gamle dør. Vi skal indstille os på, at løsningen ikke er en færdig pakke, men en evig stræben efter noget, der er bedre og mere bæredygtigt. For alle!

Kan I høre det?

Grønkålshøst i rimfrost

Der er hårdt brug for et 18. Verdensmål:
En fri, uafhængig og kritisk presse

Vores medier – i en verden under forandring

Bjørn Tving Stauning
350 Klimabevægelsen i Danmark

INGEN kan overskue konsekvenserne af klimaudfordringerne. De matcher intet af det, vi kender. Hvordan fortæller medierne en grusom sandhed, som ingen ønsker?

Mere end nogensinde har vi brug for at skabe os et overblik og forstå vilkår, der gælder i en verden under forandring. Men der hersker også kaos og forvirring i medieverdenen. Den kendte presse er udfordret af elektroniske mastodonter, hvor dynamoen er rå business med høje tal på bundlinjen. Her er det ikke de journalistiske ambitioner, der driver værkerne. Formidling af politiske emner er kun et nødvendigt fyldstof mellem reklameindslag. Samtidig udgør produktionsomkostningerne en brøkdel af papirudgaverne. Det er ingen overdrivelse, at det kendte mediebillede er i opløsning.

Mediernes udvælgelseskriterier handler om, hvilke følelser en begivenhed kan vække til live, fremfor hvilke konsekvenser den har for samfundet. De mest populære nyheder er dem, der bekræfter det, som læseren eller seeren helst vil tro. Den chefredaktør, der ikke forholder sig til denne virkelighed, er næppe chefredaktør i morgen. Er den demokratiske proces udmanøvreret af spin, fake news eller angst?
Oven i alt dette kommer så det med klimaet. Er det en teori? En holdning? Et påhit? En alarm? Medierne konfronterer os med katastrofer: gigantiske skovbrande på alle kontinenter, kaos, krig, oversvømmelser, rekordafsmeltning ved polerne. Men hvordan kan befolkningen finde hoved og hale i alle de informationer, der vælter ud af medierne? Kan eller skal medierne også formidle en prioritering af oplysningerne? Og hvad kan modtagerne i øvrigt bruge alle disse grusomme historier til – udover at sidde tilbage med en følelse af magtesløshed?

Pressens grundlæggende opgave er at fremlægge fakta og lade det være op til folk selv at vurdere og danne deres egen mening. Er dette overhovedet muligt, når de væsentlige informationer er i evig konkurrence med den ressourcestærke underholdningsindustri?
Omvendt er det vel heller ikke fair, at et medie konkluderer på brugerens vegne og serverer "kampagnejournalistik", der fastholder ét bestemt perspektiv – eller er det? Og hvad gør vi ved de kløfter, der grundlægges i vores samfund som følge af de forskelligartede kilder til viden?
Vores demokrati bygger på et ufravigeligt krav om, at den folkelige bevågenhed skal styre den politiske dagsorden.
Spørgsmålet er bare, hvordan vi får det til at fungere.

Deltagere: Lea Korsholm, Zetland, Stenn Ramskov, Radio 24syv, Mette Østergaard, Berlingeren m.fl.

Er pressen tilstrækkelig saglig i formidling af politiske budskaber?
(Kommentar fra14-årige Clara Trier om de voksnes verden).

Åbenlyse løgne får plads i mediebilledet – og motivet er alene skrupelløs spekulation.
I dag er de blevet den største trussel for demokratierne.

KLIMATELTET TORSDAG 13 JUNI KL 17.00 - 18.00 ER KLIMATRUSLEN PLIGTSTOF?

Svanholm:
Bæredygtigt fællesskab siden 1978

Christina Adler Jensen

Byboerne inviteres til at overvære når køerne bliver lukket ud på græs. Der var knap 10 000 besøgene i år.

Fællesmøder, Fælleskøkken og Fællesøkonomi gør det lidt nemmere at leve idealerne ud. Danmarks eneste storkollektiv med fælleseje prøver nye metoder i det veletablerede økologiske landbrug.

Storkollektivet Svanholm har i 40 år tiltrukket mennesker, der ønsker en anderledes hverdag med en anderledes livsstil. I dag bebos den gamle herregård i Hornsherred af 80 voksne og 50 børn i alle aldre. Og stadig nye flytter til.
Drømmen om, at man i fællesskab kan nå lidt længere, er fælles for kollektivisterne, og det er netop fællesøkonomien, der gør det muligt. Vi puljer nemlig vores penge sammen, så vi kan vælge at gå nye veje.

Økologi med mere?
Svanholm gik forrest i kampen for økologien og var med til at skabe det røde Ø-mærke. Men økologien er stadig under udvikling, og særligt er det klimavenlige landbrug kommet højt på vores dagsorden.
Lige nu eksperimenterer vi bl.a. med "holistisk afgræsning", en afgræsningsform der skal sikre, at vores 120 malkekøer er en del af klimaløsningen og ikke kun problemet. Det udgør en modvægt mod køernes metan-bøvser. Målet er at udfase tilskudsfoder og fodre med græs hele året, og da græs vokser stort set af sig selv, kan man sige, at køerne lever af solenergi. Det, og meget mere, arbejder vi på.

Vi er selv ansvarlige
På Svanholm sker der kun det, vi selv finder på, og med mange ildsjæle forsamlet sker her en del. Vi har frilandsgrise, frie høns, egen børnehave, fælles bilordning, filmaftener, øvelokale og egen festival. Vores ideer kvalificeres på det månedlige fællesmøde, hvor vi også taler om visioner for fremtidens Svanholm.
Nogle svanholmere arbejder hjemme på godset; i landbruget, i administrationen eller i køkkenet. De fleste arbejder uden for Svanholm; vi er lærere, journalister, tømrere med mere. Men når vi kommer hjem, er vi alle en del af kollektivet.

Fælles-Skabet står i Fælleskøkkenet
Her serveres dagligt hjemmelavet aftensmad, primært af egne råvarer, og lavet af de svanholmere, der er ansat i køkkenet. I weekenderne er alle kollektivister en del af madproduktionen; vi laver hver især mad én gang om måneden.

Plads til dig?
Kan man få for meget fællesskab? Måske, men her er i høj grad plads til mangfoldighed. Man SKAL ikke spise i fælleskøkkenet og man SKAL ikke komme til alle arrangementer.
Selvom vi er fælles om meget, giver Svanholm også plads til dig og dit. Vi har egne boliger med egne køkkener, vi har vores egne børn, og vi har vores egne meninger. Men fælles er ønsket om at gøre det lidt anderledes.

Læs mere om os på svanholm.dk – måske er her også plads til dig og dine bæredygtige ideer.

Høst af hokkaido

KLIMATELTET SØNDAG 16. JUNI KL. 10.00 - 11.00 ØKOLOGI OG LIVSFORM

Atmosfæren tæller det hele med

Palle Bendsen, NOAH og Hasse Schneidermann, Fredsministerium.dk

Hvad gør størst nytte: Danske F16-fly eller humanitær bistand?

Militærets umådelige ressourceforbrug udleder CO_2. Ressourcerne kunne i stedet bruges til at mindske udledningen og styrke FN's verdensmål.

Klimaforandringer og miljømæssige forringelser kan virke som konfliktforstærkere – eller ligefrem forårsage konflikter. Det anerkendes af mange civilsamfundsorganisationer og mange grene af FN-systemet helt op til Sikkerhedsrådet – også i Pentagon:

"Stigende globale temperaturer, skiftende nedbørsmønstre, hævning af havniveauer og mere ekstreme vejrforhold vil intensivere udfordringer som global ustabilitet, sult, fattigdom og konflikt. De vil sandsynligvis føre til mad- og vandmangel, pandemiske sygdomme, tvister over flygtninge og ressourcer og ødelæggelse på grund af naturkatastrofer i regioner over hele verden." (rapport fra 2014).

Forbindelsen mellem klima og miljø på den ene side og militær og krig på den anden gør det endnu mere presserende at løse konflikter med ikke-militære midler og flytte ressourcer fra militær til humanitære formål. Olieforbruget til jagerfly, tanks og flådefartøjer giver direkte CO_2 udledninger. Derudover efterlader de materielle ødelæggelser enorme regninger til den ramte befolkning. Disse regninger kan gøres op i penge og CO_2-udledninger i forbindelse med genopbygning.

Der er i øjeblikket et stort folkeligt krav om, at regeringerne, EU og FN lægger flere kræfter i at imødegå klimaforandringerne. Det er på høje tid. Det bør forbindes med kravet om samtidig at reducere de militære udgifter og ikke bruge penge på at forværre klodens problemer.

Fortsat klima- og miljøødelæggelse truer alverdens befolkningers sikkerhed med øgede konflikter om territorier, vand og andre ressourcer. Det vil uundgåeligt føre til krige og deraf følgende store migrationsbølger. Det er derfor tvingende nødvendigt at modvirke klimaforandringer effektivt og samtidig styrke evnen og viljen til at løse konflikter med fredelige og ikke-militære redskaber.

Danmark bør vedtage en stærk klimalov og sætte fart i den grønne omstilling. Samtidig bør regeringen ikke bøje sig for USA's pres for at

KLIMATELTET TORSDAG 13 KL. 18.00 - 19.00 KRIG OG KLIMA - MILJØUDFORDRINGER, FOLKEVANDRINGER OG FRED
KLIMATELTET FREDAG 14 KL. 18.10 - 19.00 VÅBEN ELLER VINDMØLLER – KUN DET SIDSTE GIVER HÅB!

øge militærudgifterne, men i stedet tage angrebsstrategierne ud af vores militære beredskab og skabe en fredsaktivistisk udenrigspolitik. Vi bør vende tilbage til et tidligere fokus, hvor dansk politik tog udgangspunkt i ikke-militær konfliktløsning, diplomati, udviklingsbistand og human migrationspolitik.

Et intensiveret samarbejde mellem miljø-, klima- og fredsbevægelsen kan være med til at sikre dette.

Bedsteforældre som bolværk

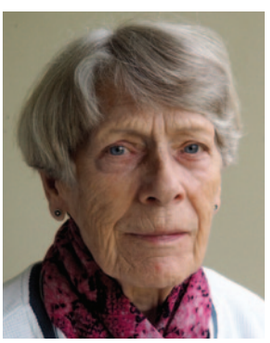

Birthe Larsen
Frederikssund Klimaforening

Bjørn Tving Stauning
350 Klimabevægelsen i Danmark

Mange snakker om at sætte "klima" på skoleskemaet for at involvere børn og unge i de omfattende trusler. Men hvordan skal vores børn kunne håndtere problemer, der er af en kaliber, som kun de færreste fatter – og som mange voksne vender ryggen.

Når omfanget af klimaforandringerne går op for børn i 9-10-12 års alderen, kan de nemt miste fodfæstet. Det kan være svært at forstå, at de voksne bare lader det ske, og de unge kan umuligt overskue, hvilken fremtid der venter dem. Men hvem skal de så gå til med deres uro? Svaret kunne være: Bedstefar eller Bedstemor.

For bedsteforældre er intet mere værdifuldt end det nye liv. Det er mennesker, som børnebørnene ofte tyr til, når de har ondt i livet eller tumler med svære problemer. De har tid til at lytte og være nærværende, når de helt umulige spørgsmål bliver luftet. Hvis lille Sofie er fortvivlet over det, hun hører om klimaforandringer i skolen, kan en bedste give tryghed, så Sofie kan fortælle om sin angst.

For klimabudskaberne skal ikke forties. Men børn er lavet af et skrøbeligt materiale. En bevidsthed hos en 10-årig er næppe færdigudviklet og i stand til at overskue de grusomme billeder, som fremmanes i fantasien.

Mange bedsteforældre er forståeligt nok usikre på, hvordan de skal gribe det an. Derfor vælger man måske at slå det hen eller fortælle de små, at de ikke skal bekymre sig om den store verden.

Men det gør de!
På Folkemødet vil vi forsøge at fokusere på, hvordan bedsteforældre kan håndtere den svære opgave: At bekræfte de barske realiteter uden at barnet mister modet.

Deltagere:
Repræsentant for "Børnetelefonen".
Cand. psyk. Jeppe Læssøe
Cand. jur. Eva Smith

KLIMATELTET LØRDAG 15. JUNI KL 15.10 - 16.00 DEN SVÆRE SAMTALE

Den danske model – det gror nedefra

Bjørn Tving Stauning og Bertel Haarder

Vi danskere ynder at beskriver os som en lilleputnation - en ubetydelig spiller på den store scene. Derfor overser vi ofte noget af det, der har skabt den identitet, der er vores kendetegn.

I Frankrig kostede det i titusindvis af liv at afskaffe monarkiet. Verdenshistorien bringer også blodige kapitler om borgerkrige i Spanien, Grækenland, Italien, Rusland, USA - og i Tyskland gik det helt galt, da en psykisk ustabil person tog magten og førte befolkningen ud i et vanvittigt korstog. Men i Danmark gik vi fra enevældig kongemagt til demokratisk forfatning, uden at der blev affyret et eneste skud. Det er ganske enestående. Vi behøver ikke overse os selv – for vi kan godt ranke ryggen.

Vor kultur hviler på tre skæve eksistenser: H. C. Andersen, Kierkegaard og Grundtvig. Selvom de efter datidens målestok blev opfostret med boglig uddannelse, er alle tre rundet af den danske almue.

H. C. Andersen huskes som fortællingens mester og besad desuden en uovertruffen psykologisk indsigt. Med historier som Klodshans, Prinsessen på Ærten, Kejserens nye Klæder fik Andersens frejdige humor afvæbnet og latterliggjort magtens tomme symboler og dens glamourøse selvpromovering.

Filosoffen Søren Kierkegaard satte i realiteten hele det magtfulde præsteskab på plads gennem en livslang og kompromisløs søgen efter menneskelig selvindsigt. Den frie refleksion kunne nå dybder i sjælen, som teologiske dogmatikere var fremmede over for. Ingen autoritet har siden kunnet kue den danske befolkning med religiøs tugt.

Grundtvigs folkehøjskoler ville "først oplive, siden oplyse". Han gjorde, at almuen fik tillid til egne kræfter, og på få årtier voksede andelsbevægelserne frem. Senere tog bønderne værdi-grundlaget med sig ind i industrisamfundet, hvor det – uden nævneværdige kampe – blev indført i en stærk fagbevægelse. Siden fik Thorvald Stauning skabt et ligeværdigt partnerskab mellem arbejdsgivere og arbejdstagere.

Nogle glædede sig – mens andre vrængede ad denne revisionistiske

I 1842 modtog en forbløffet grevinde et afbud til en middagsinvitation med den begrundelse, at gæsten var ved at skrive en historie om en and! Når den pågældende hed H C Andersen, kan eftertiden nok se en vis rimelighed i dén forklaring. Inspiration er en gave –men så sandelig også at være opmærksom på den, når den er der.

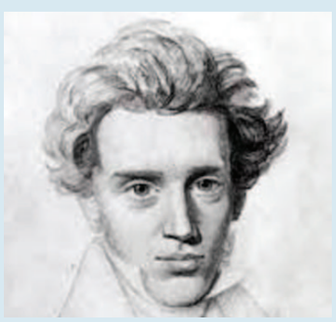

"Har jeg vovet forkeert -nu vel, saa hjælper Livet mig med Straffen. Men har jeg slet ikke vovet, hvo hjælper mig saa?"

Søren Kierkegaard 1849.

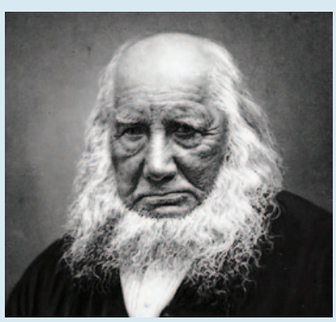

"Man længe nok må sige,
at kærlighed gør blind,
det bliver dog lysets rige,
hvor ret den strømmer ind,
Og han har aldrig levet,
som klog på det er blevet,
han først ej havde kær!"

N.F.S. Grundtvig1834.

leverpostejsmodel. Men her var ingen Napoleon, Bismarck, Mussolini eller andre militære magtmennesker. I den danske historielitteratur efter Saxo findes ikke voldsparate helteskikkelser og krigsherrer – selv Tordenskjold huskes mest for kækhed og frække drengestreger.

Kreativiteten og dynamikken groede nedefra. Det var ikke statsmagten, der tog affære – den kunne iværksætte sparekampagner og bilfri søndage, men kunne ikke imødegå de virkelige udfordringer. Det gjorde til gengæld de kreative udviklere og dynamiske ildsjæle. Bl.a. blev Tvindskolernes utopiske projekt at bygge verdens højeste vindmølle – trods de ideologiske udskejelser – symbol på en kæmpemæssig indsats for landets bedste. På ét tiår voksede konturerne frem nedefra – og den folkeligt forankrede, alternative og vedvarende energination blev født.

Trods de pædagogiske udskejelser var Tvindskolerne frontløbere i en epoke, der videreudviklede "den danske model". Her graves Tvind-møllens fundament.

Askov Højskole 1902. Forstander Ludvig Schrøder på talerstolen i 1902: Den nordiske andelstanke er almuens redskab til agtelse og selværd.

Da forarbejdet var gjort, kunne industrien overtage stafetten og føre landet i overhalingsbanen med en model, der siden er blevet forbillede og har dannet skole for en forbløffet omverden. I dag findes viden og teknologi, der kan matche klimaudfordringerne. Erhvervsskolerne underviser i solceller, jordvarme og nye byggematerialer og skaber nogle af verdens bedste håndværkere og faglærte. På 8 ud af 8 universiteter forskes med fokus på alle tænkelige aspekter af energiproblematikkerne. Masser af unge står klar til at realisere det bæredygtige samfund. Fremtiden står i omvæltningernes tegn.

Jo, vi er lilleputter, men vi har skabt vores eget udgangspunkt: Vi har grinet ad det selvhøjtidelige magtapparat, trodset de iltre forkyndere af de højere magter, og ikke mindst har vi båret på en viden om, at skal der ske forandringer, må vi skabe dem selv. Det er den folkekultur, som nationen er rundet af.

Selvom det er politikerne, der har magten, er det befolkningen, der skaber historien. På Folkemødet på Bornholm mødes vi i tillid til, at selv den mest urimelige modpart ønsker den bedst tænkelige udvikling for vores land. Det er et fantastisk udgangspunkt i et demokrati.

– og hva' så lige?

Når alle ord er sagt, når de fleste telte er tomme og mikrofonerne tavse, er der mange der går lidt hvileløse omkring. Returbilletten er checket – måske den første afgang blev forpasset – men hvad var egentlig meningen med det hele? Hvorfor skulle vi mødes i Allinge-Sandvig på Bornholm?

Måske blev der skabt konturerne af et nyt udgangspunkt. Måske bare en diffus fornemmelse.

Søndag morgen er der stadig gang i Klimateltet. Allerede fra kl. 9. Det var en satsning. Måske er tidspunktet helt ude i hampen. Men vi tænkte, at der måske var en vigtig refleksion at deles om. Inden Svanholm Gods byder ind med deres konkrete 40-årige erfaringsgrundlag om at kombinere økologi med livsform, vil vi derfor præsentere en række oplæg, hovedsagelig skabt på baggrund af de tre intense dage.

+350
KLIMABEVÆGELSEN I DANMARK

KLIMATELTET SØNDAG 16. JUNI KL. 9.00 - 10.00 OPSAMLING

Uden viden går det ikke
Uden debat går det slet ikke

Bornholm gør bæredygtighed til en god forretning

Anne Thomas

På Bornholm har den seneste udviklingsstrategi fået overskriften "Bright Green Island". Strategien bygger på idéen om at den grønne dagsorden og innovation kan bringe vækst til Bornholm. Bæredygtighed kan kort sagt løfte virksomhedernes bundlinje og tiltrække arbejdskraft til øen. En vision, der også er beskrevet i Bornholmermålene ved det første mål om, at "Bornholm gør bæredygtighed til en god forretning."

Det har fået lokale partnere til at gå sammen med Gate 21 i et tre-årigt projekt. Her kan 30-40 små og mellemstore virksomheder på Bornholm opnå en bedre og grønnere bundlinje. Projektet vil finde energi- og materialebesparelser og afsøge nye markedsmuligheder, der kan løfte Bornholms erhvervsliv. Besparelsespotentialer og nye muligheder samles og beskrives i virksomhedernes nye og grønne forretningsmodel.

Projektet har fået navnet Bæredygtig Bundlinje Bornholm og er støttet af EU's Regionalfond og Vækstforum Bornholm.

Virksomhederne bliver tilbudt processtøtte, kortlægning af potentiale for materiale- og energieffektiviseringer, energiaudit, konsulentassistance til udvikling af en grøn forretningsmodel, investeringsstøtte samt netværk og workshops alt sammen for at hjælpe de udvalgte bornholmske virksomheder med en grøn forretningsudvikling.
Ikke bare klimaet, men sandsynligvis også Danmarks konkurrencedygtighed afhænger af hele det danske erhvervslivs evne til omstilling til et samfund, hvor bæredygtighed og FN's verdensmål i stigende grad bliver et konkurrenceparameter.

De bornholmske partnere bag projektet er:

- *Bornholms Regionskommune*
- *Turismeorganisationen Destination Bornholm*
- *Bornholms affaldsselskab BOFA*
- *Bornholms Energi og Forsyning*
- *Center for Regional og Turismeforskning*
- *Business Center Bornholm*

Projektet Bæredygtig Bundlinje Bornholm ønsker at skabe 30-40 gode og konkrete eksempler på, hvordan grøn forretning er god forretning både til gavn for det lokale erhverv og det globale klima.

Vidste du:

- *Dansk Industri anbefaler, at EU og Danmark skal være CO_2-neutrale senest i 2050.*
- *Ifølge Klimarådet vil energieffektivisering i produktionserhvervene meget billigt kunne spare det danske samfund for 2,6 millioner ton CO_2.*
- *En undersøgelse fra Miljøstyrelsen slog i efteråret 2017 fast, at manglende viden opleves som den primære barriere.*
- *Hver anden virksomhed angiver, at de ikke ved nok om cirkulær økonomi til at anvende den.*

Klimarejsen

Jeppe Juul,
Transportmedarbejder- moderator,
Det Økologiske Råd

Kan vi overhovedet tillade os at rejse med god samvittighed – f.eks. til og fra Folkemødet? Hvad skal der til, for at vi kan rejse klimaneutralt? Og hvor langt er vi kommet? Det er nogle af de spørgsmål der vil blive besvaret af Miljøorganisationen Det Økologiske Råd i samarbejde med transport-virksomheder. I år har man gjort noget ekstra for at komme tættere på at gøre rejsen til Bornholm til en klimarejse.
Hør hvordan.

DET ØKOLOGISKE RÅD

Folkets klimaretssag

Claus Ekman, direktør,
Det Økologiske Råd

Se hvordan klimaforandringerne påvirker samernes livsgrundlag. Klimaforandringerne er for alvor begyndt at kunne mærkes i Europa. Tørke, skovbrande og oversvømmelser har trukket overskrifter de seneste år, og effekten af det voldsomme vejr koster dyrt. Nu har en række familier og en samisk ungdomsorganisation valgt at gå rettens vej og har lagt sag an mod EU ved EU-Domstolen. De vil have EU til at øge klimamålene og anerkende, at klimabeskyttelse er en menneskeret. Vi viser en film om familiernes historier og klimaretssagen People's Climate Case. Kom og se filmen og tag en snak med Claus Ekman, direktør for Det Økologiske Råd, om konsekvenserne af klimaforandringerne i Europa.

KLIMATELTET LØRDAG 15. JUNI KL. 13.30 - 14.20 KLIMAREJSEN 2 / LØRDAG 15. JUNI KL. 18.10 - 19.00 FOLKETS KLIMARETSSAG
KLIMATELTET LØRDAG 15. JUNI KL. 17.20 - 18.10 BORNHOLM GØR BÆREDYGTIGHED TIL EN GOD FORRETNING

BÆREDYGTIG BUNDLINJE BORNHOLM

FIND NYE VEJE TIL EN BEDRE BUNDLINJE

Energiinvesteringer,
cirkulær økonomi
og grøn forretningsudvikling
– fordi vi vil …

Hullehavn Camping - har det hele.

TEJN SMEDEFORRETNING ApS
KVALITET SIDEN 1943

EST. 2010
BORNHOLMS MOSTERI

BORNHOLMS AGRO &
VENTILATIONSSERVICE

LEHNSGAARD
BORNHOLMS OLIEMØLLE

BHS
ALMEBORG
BORNHOLM

RØNNE
VANDRERHJEM
EST. 1941

AnsvarligFremtid følger pengene - for klimaets skyld

Sussanne Blegaa

Dine penge er investeret i selskaber som udvinder kul, olie og gas og i kulkraftværker og i olie- og gasrørledninger. Du er medejer af selskaber, hvis forretningsmodel modarbejder Paris-aftalens mål om at begrænse den globale opvarmning. Selskaberne bruger store beløb på at misinformere om klimaproblemerne og lobbye mod den nødvendige lovgivning.

Stort set alle pensionsselskaber, også ATP, har investeret en del af din opsparing i fossile selskaber. De fleste kommuner investerer også en del af dine skattepenge sådan. Sygesikring Danmark gør det, dit forsikringsselskab gør det, din fagforening og din arbejdsløshedskasse gør det sandsynligvis. Og det er store beløb. Alene i pensionsselskaberne er der investeret 4.000 milliarder kr., to gange Danmarks bruttonationalprodukt, knap en million kr. pr. dansker. Det vi vælger at investere i i dag, tegner fremtidens samfund.

AnsvarligFremtid, www.ansvarligfremtid.dk er en kampagne, som er en del af 350 Klimabevægelsen i Danmark, og vi står ikke alene. Vi er en del af en global bevægelse. Vi arbejder for at vores fælles penge bliver investeret på en måde, som bidrager til at opfylde klimamålene fremfor at modarbejde dem. Det giver også det største og mest stabile afkast på langt sigt at investere i fremtidens bæredygtige løsninger fremfor i fortidens uholdbare teknologier. AnsvarligFremtid arbejder konkret på at få fremtrædende danske institutioner til at trække deres investeringer ud af kul, gas og olie.

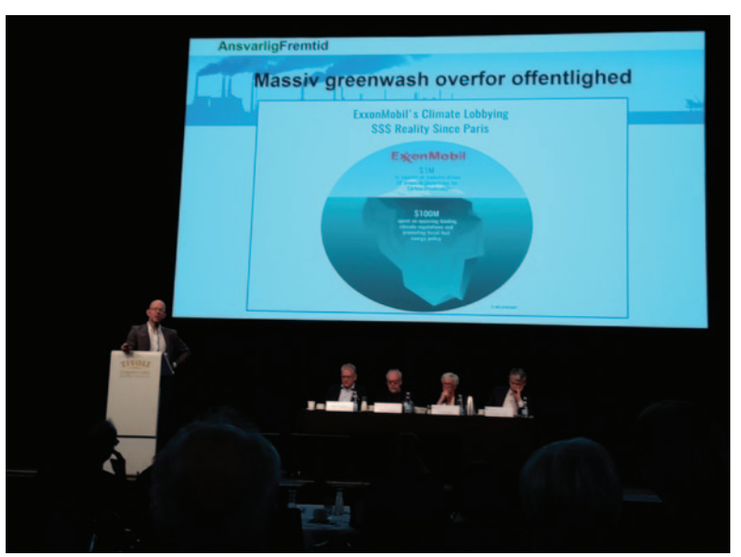

AnsvarligFremtid kører for øjeblikket tre kampagner, *AnsvarligPension*,

KLIMATELTET TORSDAG 13. JUNI KL. 15.00 - 16.00 REGULERING AF BÆREDYGTIGE INVESTERINGER

AnsvarligKommune og *AnsvarligUniversitet*. Kampagnerne *AnsvarligForsikring* og *AnsvarligFagforening* bliver de næste.

I *AnsvarligPension*-kampagnen fremsætter vi forslag om at frasælge kul, olie og gas på danske pensionsselskabers generalforsamlinger. Vi har dialoger med pensionsselskabernes CSR- og investeringsansvarlige og deres bestyrelser, og vi laver årlige undersøgelser af selskabernes indsats for at støtte op om klimaaftalen fra Paris. Siden kampagnens start har mange pensionsselskaber fået øget fokus på klimaansvarlige investeringer, og en del har frasolgt aktier i kul og tjæresand, og nogle få pensionsselskaber er i gang med at frasælge nogle af aktierne i olieselskaber.

I *AnsvarligKommune*-kampagnen retter vi henvendelse til de enkelte kommuner om at placere deres midler i fossilfrie investeringsforeninger. Disse investeringsforeninger blev faktisk skabt som følge af kampagnen og det pres, kommunerne har lagt på bankerne. Omkring 25 kommuner har nu anbragt deres midler fossilfrit.

I *AnsvarligUniversitet*-kampagnen har vi foreløbigt medvirket til, at Københavns Universitet investerer sine penge fossilfrit. Kampagnen lagde pres på bestyrelsen, og hundrede studerende og medarbejdere skrev under på et brev til Københavns Universitets bestyrelse.

Vi kan se resultater af *AnsvarligFremtids* arbejde, selv om der er lang vej igen. Institutionerne lytter til deres medlemmer og deres medarbejdere. Selv et telefonopkald eller en kort e-mail til dit pensionsselskab, forsikringsselskab, kommune etc. med en forespørgsel om de investerer i fossile selskaber, kan gøre en forskel. Vil du være med, så kontakt os gerne på

info@ansvarligfremtid.dk

Oversigt over kommuners investeringer i fossilselskaber

Kommuner der har valgt at investere fossilfrit	Kommuner der ikke investerer i aktier eller erhvervsobligationer	Kommuner der investerer i fossilselskaber	Kommuner der ikke har villet oplyse, om de investerer i fossilselskaber
24	**28**	**29**	**17**
Aalborg	Allerød	Aabenraa	Assens
Albertslund	Dragør	Aarhus	Billund
Ballerup	Fanø	Brøndby	Egedal
Bornholm	Faxe	Brønderslev	Guldborgsund
Faaborg-Midtfyn	Frederikshavn	Esbjerg	Hedensted
Fredensborg	Gentofte	Favrskov	Holstebro
Fredericia	Gladsaxe	Frederiksberg	Hørsholm
Frederikssund	Glostrup	Greve	Kalundborg
Furesø	Halsnæs	Gribskov	Lemvig
Hillerød	Herlev	Haderslev	Læsø
København	Hjørring	Helsingør	Skive
Køge	Holbæk	Herning	Struer
Middelfart	Ikast-Brande	Horsens	Rødovre
Næstved	Ishøj	Hvidovre	Thisted
Odense	Jammerbugt	Høje-Taastrup	Tønder
Roskilde	Langeland	Kerteminde	Vejle
Rudersdal	Lejre	Kolding	Ærø
Silkeborg	Lolland	Lyngby-Taarbæk	
Skanderborg	Morsø	Mariagerfjord	
Slagelse	Odder +	Nordfyns	
Solrød	Odsherred	Norddjurs	
Stevns	Ringkøbing-Skjern	Nyborg	
Viborg	Ringsted	Randers	
Vordingborg	Samsø	Rebild	
	Sønderborg	Sorø	
	Tårnby	Svendborg	
	Vallensbæk	Syddjurs	
	Vesthimmerlands	Varde	
		Vejen	

Metode og svarprocent

AnsvarligFremtid har i marts 2017 sendt en mail til samtlige danske kommuner (adresseret til borgmesteren og økonomidirektøren) og bedt kommunerne om at placere sig i en af de fire kolonner ovenfor.

81 kommuner har besvaret undersøgelsen – det er en svarprocent på 80.

I løbet af april 2017 er der blevet sendt to opfølgende mails til de kommuner, der ikke på det tidspunkt havde svaret. I den sidste mail blev kommunerne informeret om, at de ville blive placeret i kolonnen over kommuner, der ikke ønsker at oplyse om de investerer i fossilselskaber, hvis de fortsat undlod at svare.

Vi har løbende og senest i august 2018 opdateret oversigten på baggrund af indkomne oplysninger fra kommuner.

92-gruppen – Forum for Bæredygtig Udvikling

Troels Dam Christensen, sekretariatsleder, 92-gruppen – Forum for Bæredygtig Udvikling

Klima og bæredygtig udvikling fylder meget på Folkemødet i år – og med god grund. Klima er fra et bredt politisk spektrum blevet udpeget som den største globale udfordring – og bæredygtig udvikling for alle er med Verdensmålene blevet en konkret og mere samlet dagsorden.

Tilbage i 1987 introducerede Brundtland-kommissionen begrebet bæredygtig udvikling og i 1992 afholdt FN det første store globale topmøde om bæredygtig udvikling, Rio-konferencen.

Danske civilsamfundsorganisationer har helt fra start fulgt og deltaget i denne proces. For at koordinere deres indsats dannede de i forbindelse med Rio-konferencen i 1992 NGO-netværket 92-gruppen – Forum for Bæredygtig Udvikling.

92-gruppen har siden været fælles koordinerings- og policy-organ for de deltagende organisationer på klima og bæredygtig udvikling. I dag er 23 danske organisationer medlemmer af 92-gruppen, der sikrer koordination, kapacitetsopbygning, fælles positioner og dialog med ministerier, Folketinget og andre aktører.

Men selv om vi med vedtagelsen af de 17 verdensmål i 2015 har vigtige globale aftaler for bæredygtig udvikling og biodiversitet, standser kampen ikke. Verdens lande, inklusive Danmark, har fortsat meget svært ved at leve op til de internationale aftaler. En nøgleudfordring er, hvordan vi sikrer, at de private virksomheder og investorer bidrager til den grønne og socialt bæredygtige omstilling i stedet for det modsatte.

Den 25. maj 2019, dagen før valget til EU-parlamentet: 45.000 mennesker foran Christiansborg med krav om klimadagsorden.

Derfor arbejder 92-gruppen også meget aktivt med virksomhedsansvar, herunder hvordan der politisk sættes de rigtige rammebetingelser, der kan sikre, at virksomhederne investerer i det grønne og overholder menneskerettighederne.

For 92-gruppen skal bæredygtighed ses i et globalt perspektiv og ud fra hensynet til, at verdens fattige og sårbare mennesker også skal have ret til en retfærdig og bæredygtig udvikling. Derfor arbejder vi også for, at regering og Folketinget anerkender, at Danmark skal gøre meget mere både ude og hjemme, hvis vi skal leve op til Verdensmålene og klimaudfordringen.

På klima har 92-gruppen lanceret et borgerforslag for en klimalov "Dansk klimalov nu", der skal sikre, at Danmark i langt højere grad får en klimapolitik, der lever op til Paris-aftalen og 1,5 grads- målsætningen. Men hvordan kommer vi videre på det internationale niveau i en verden, der synes stedse mere optaget af populisme og indenrigspolitiske modsætninger.

Det og meget mere vil vi gerne fortælle om på Folkemødet.

92-gruppen
Forum for Bæredygtig Udvikling

KLIMATELTET FREDAG 14. JUNI KL. 17.20 - 18.10 KLIMAMÅL OG POLITISK VIRKELIGHED

Solceller – en gave

Bjørn Tving Stauning,
350 Klimabevægelsen i Danmark

Med et lille tilt på enkelte paneler skabes et afvekslende farvespil.

På Rønne Hospital har man sat grønne solpaneler på facaden. De findes også i røde, gule eller blå varianter.

Solceller er en energiteknologi, der kan ændre udviklingen i verden fra en altomfattende katastrofe til noget, der rummer et perspektiv om global velfærd.

Solcellepaneler er simple at håndtere og kan opsættes her og der og allevegne. Sammen med et simpelt batteri kan de f.eks. levere strøm til en enkelt elpære og give mulighed for lektielæsning eller hjemmesysler om aftenerne hos en familie i Afrika eller i det Ydre Mongoliet – eller gøre en elbilejer på Sydfyn uafhængig af diesel og benzin til transport.

I følge Solcelleforeningen vil det kun tage 3 år før den energimængde, der er gået til fremstilling og transport af solceller, er tilbagebetalt – hvorefter de producerer CO_2-fri energi i op til 35 år. Potentialet i Danmark er, at 20 procent af elforsyningen kan komme fra solen.

Men udviklingen herhjemme er gået i stå. Privat solcelledrift passer ikke ind i det nuværende afgiftssystem. Den paradoksale hurdle er, at solen leverer gratis energi!

Det betyder, at den familie, der tidligere betalte 5.000 kr om året i el-afgifter, pludselig bliver selvforsynende og betaler 0 kr. Hvis man tilmed slipper for brændstofafgifter for bilkørsel, er solceller set ud fra en økonomisk vinkel en utrolig dårlig forretning for staten.

Lovgiverne lægger ikke skjul på, at udsigten til mistede afgifter lægger en dæmper på lysten til at fremme solcelledrift. For kommunerne er det helt barokt med groteske og bøvlede regler, der alene skal forhindre byrådene i at kommer for godt i gang med lokal el-produktion – det kunne jo inspirere borgerne.

En af konsekvenserne er blevet, at de store markanlæg bliver rentable. De er nemme at komme til, og her kan man håndtere en central afgiftspålæggelse. Derfor inddrages værdifuld landbrugsjord til solcellepaneler, mens der fravælges i hundredetusindvis af egnede tage og facader. Men snyder vi os selv ved ikke at anvende disse uudnyttede arealer til el-produktion?

Hvis man i stedet for de gammeldags beregninger i kroner og øre lod CO_2-besparelserne være afgørende, ville diskussionerne lyde helt anderledes. Skiftende folketingsflertal har i årevis forsøgt at trimme virkeligheden, så den passer til lovgivningen – i stedet for at tilpasse lovene, så de passer til virkeligheden.

Hvordan kommer vi ud af dødvande – og hvad er mulighederne?

Deltagere:
Peter Birch Sørensen,
Københavns Universitet
Tore Harritshøj, E.On
Brian Vad Mathiesen,
Aalborg Universitet
Lasse Jesper Petersen, DN

Hver gang et solcelleanlæg tages i brug, mister staten moms og afgifter – derfor har tilskyndelsen ligget på et meget lille sted.

Krav til kommunal solcelledrift:

1. For hver enkelt matrikel, hvorpå der er opsat solceller, skal de oprette et privat selskab (= formand, bestyrelse, vedtægter, og en generalforsamling med et revisorpåtegnet årsregnskab).

2. Strømmen fra anlægget må ikke umiddelbart bruges i den kommunat ejede bygning, hvor den er produceret – men skal bogføres og pålignes moms og afgifter, før den sælges.

Disse regler gælder ikke for statslige eller regionale bygninger.

KLIMATELTET FREDAG 14. JUNI KL. 16.30 - 17.20 SOLCELLER – MØD ET ENGAGERET OG VELOPLAGT DEBATPANEL

Vi er klar til elbiler, er du?

Tag testen på elbilguiden.dk

Her kan du få et nemt overblik over, om et skift til elbil vil fungere for dig og opfylde dine behov.

Med en ladeløsning fra E.ON får du adgang til Danmarks største offentlige ladenetværk med mere end 1.350 ladepunkter. Vi oplader alle elbiler ude og hjemme – naturligvis med strøm fra vedvarende energi.

Se dine muligheder på eon.dk

elbilguiden.dk

e·on Drive

Fra sokker til flyrejser: Skal vi have et klimamærke på varer og tjenester?

Gunnar Boye Olesen,
Politisk koordinator

Vi har i Miljøorganisationen VedvarendeEnergi arbejdet for omstilling til vedvarende energi siden 1975. Vi har engageret mange, både unge og ældre, til selv at gøre en indsats for energibesparelser og vedvarende energi. Med både vedvarende energi og energibesparelser er det forholdsvist nemt at blive klog på, hvordan man nedbringer forbruget af fossil energi med f.eks. sol og vind. Men for andre typer af forbrug er en indsats for klimaet langt sværere. Det er simpelthen uigennemskueligt at vælge klimarigtigt.

Hvor meget belaster man klimaet, når man køber nye sokker? Er det rigtigt, at eksotiske frugter fra fjerne destinationer er værre end røde bøffer klimamæssigt? Og hvor slemt er det for klimaet at tage på vandretur på Caminoen i Spanien? Samtidig er vores forbrug skyld i en stadig større del af vores klimabelastning.

VedvarendeEnergi inviterer til debatarrangement om klimamærkning af forbrug, og vi skal blandt andet diskutere, hvordan vi kan blive oplyst om den klimabelastning, vi selv kan styre med vores forbrugsvalg.

Emnet er meget aktuelt. I regeringens oplæg til klimaplan i 2018 var der forslag til klimamærkning af blandt andet mad. Siden er det kommet frem, at detailvarebranchen ikke er begejstret, selvom mange aktive forbrugere ønsker at blive bedre til at handle klimavenligt. Vi vil i Klimateltet diskutere:

- om vi skal have et klimamærke, så man i butikken kan vælge mest klimavenligt.
- hvad alternativerne er for at give forbrugerne mulighed for at handle klimavenligt.
- hvad staten kan gøre for at sikre nyttig klimainformation.
- hvad butikker, rejsebureauer og andre. selv kan gøre.

Vi har fået COOPs CSR-chef, Thomas Roland, Socialdemokratiets klimaordfører, Jens Joel og andre med i debatten, som foregår fredag 14/6 kl. 10.30 i Klimateltet.

Råstof klimakostpyramide

Transportpyramide

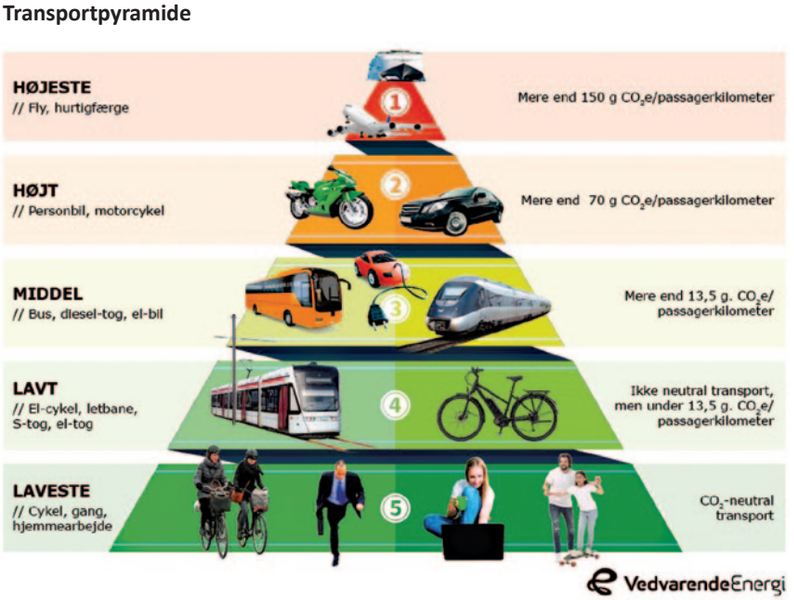

Miljøorganisationen VedvarendeEnergi

er en organisation for folk, der ønsker at fremme vedvarende energi, bæredygtig udvikling og en udfasning af vores alt for store drivhusgasudledninger. Vi engagerer folk i en lang række lokale aktiviteter og gør det lettere at handle selv, samtidig med at vi holder politikerne op på, at de skal gå forrest. Det skal være både muligt og attraktivt at handle og tage klimaansvar.

KLIMATELTET FREDAG 14. JUNI KL. 10.30 - 11.20 VEDVARENDEENERGI INVITERER TIL DEBAT

Søges: konkrete visioner – haves: et klima i krise

Thomas Damkjær Petersen
formand for Ingeniørforeningen, IDA

En helstøbt klimapolitik skal indeholde konkrete visioner for grøn transport, lav-emissions landbrug, energieffektiv bygningsmasse og vedvarende energi

FN's klimapanel, IPCC og klimaeksperter verden over går hånd i hånd med klimaaktivister og råber, at vi skal speede kraftigt op for klimaindsatsen – vi skal handle NU og ikke i morgen. Ikke alene blæser de politiske vinde i retning af klimadagsordenen, men klimabevidstheden har også sat sig fast hos danskerne.

I Ingeniørforeningen mener vi, at Danmark har brug for en klimaplan, der hurtigt og effektivt reducerer vores udledninger, så vi lever op til Parisaftalen.

Fremtidens smarte energisystem består af nye teknologier og infrastrukturer, som skaber mulighed for, at vi kan bruge energien, når den bliver produceret. Kort fortalt går det ud på at kombinere el-, transport- og varmesektoren, således at fleksibiliteten på tværs af disse forskellige områder kan kompensere for, at vinden blæser når den vil, og solen ikke altid skinner: Hvilke teknologier har vi, og hvordan skal de spille sammen for, at der kan blive leveret 100 pct. energi hver dag?

IDA har de seneste 13 år udviklet og beregnet visioner for, hvordan Danmark kan omlægge sit energisystem til 100 pct. vedvarende energi og dermed tage sin del af de nødvendige CO_2-reduktioner.

For det første skal vi nytænke hele vores transportsektor. Det er fint, der er politisk fokus på el-biler. Men med til en klimaplan hører også, at vi ser både på den tunge transport og på, hvordan vi kan gøre den kollektive transport mere attraktiv. Hvorfor så ikke etablere et bredere udviklings-og demonstrationsprogram for al bæredygtig transport og kigge på samspillet mellem elbaseret transport og udvikling af electrofuels og brændselsceller? Bilerne er bare en del af transporten.

For det andet bør en helstøbt klimaplan indeholde en køreplan for udfasning af fossilt baseret individuel opvarmning med 2035 som endemål. Der skal afsættes en pulje til energirenovering af boliger uden for fjernvarmeområderne, som kan søges af borgere og formidles af kommunerne.

Endelig skal vi investere en del mere i vedvarende energi. I Danmark har vi et mål om 55 procent vedvarende energi i 2030. Det bringer os et stykke på vej, men vi når kun målet om nul-emission, hvis vi fortsætter den udvikling mod 100 procent vedvarende energi. Et mål, vi i IDA gerne vil nå allerede i 2040.

For artiklens forfatter var den svindende indlandsis også en konkret visuel åbenbaring for, hvor omfattende klimaforandringerne er for grønlænderne og dermed for resten af verden.

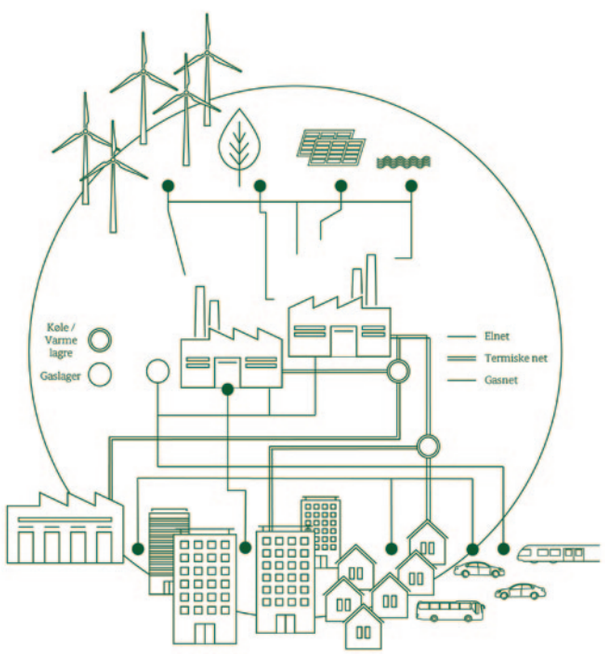

IDAs Energivision 2050

IDA har de seneste 13 år udviklet og beregnet visioner for, hvordan Danmark kan omlægge sit energisystem til 100 pct. vedvarende energi og dermed tage sin del af de nødvendige CO_2-reduktioner. Det seneste scenarie hedder IDAs Energivision 2050 og ser på energiforsyningen i sin helhed. Fremtidens smarte energisystem skaber mulighed for, at vi kan bruge energien, når den bliver produceret. Kort fortalt går det ud på at kombinere el-, transport- og varmesektoren, således at fleksibiliteten på tværs af disse forskellige områder kan kompensere for at vinden blæser når den vil og solen ikke altid skinner.

KLIMATELTET FREDAG 14. JUNI KL. 12.10 - 13.00 KLIMAPLAN OG PARISAFTALE

Studenterpolitik er klimapolitik

Johan Hedegaard Jørgensen,
formand for
Danske Studerendes Fællesråd

Selvom universiteterne på mange områder fortjener ros som foregangsinstitutioner, har vi som studenterpolitisk aktive et ansvar for, at institutionerne er allerforrest i at fremme den grønne dagsorden. Men vi må også agitere for, at universiteterne giver slip på nogle af deres dårlige vaner – især de nære, økonomiske bånd til den fossile brændstofindustri.

For det første skal der klarhed over universiteternes investeringer. Universiteterne har adskillige milliarder i værdipapirer, men kun Københavns Universitet har vedtaget retningslinjer for ikke at investere i fossile brændstoffer. Over hele verden forpligter universiteter – ligesom kirker, pensionskasser og offentlige institutioner- sig på at droppe de beskidte investeringer.
Vi opfordrer samtlige danske universiteter til at følge trop!

For det andet skal sektoren forholde sig til, hvor længe den kan gå den fossile brændstofindustris ærinde forskningsmæssigt. Hvis universiteterne for alvor vil spille en aktiv rolle i den grønne omstilling, bør de udvikle grønne forskningsstrategier, der sikrer, at universiteterne bidrager til mere grøn energi og mindre sort energi.

For det tredje bør studerende og universiteter i fællesskab sikre, at vi som studerende møder kvalificeret undervisning i bæredygtighed på alle vores uddannelser- uanset fagområde.

At løfte den grønne omstilling bliver en opgave, hvor ingen fagligheder kan undværes, når vi skal indrette et bæredygtigt samfund.
Vores egne undersøgelser viser, at flere end ni ud af ti studerende ønsker, at deres uddannelsesinstitutioner indarbejder den grønne omstilling i forskning og undervisning.

Ligesom udfordringer med transport, boligmangel og leveomkostninger er klimaet altafgørende for studerendes vilkår, for vores fælles fremtid og for det samfundsansvar, der per definition påligger universiteterne.

Derfor betragter vi studenterpolitik og klimapolitik er to sider af samme sag. Vi vil sætte den lokale dagsorden gennem indflydelse i studienævn og universitetsbestyrelser, deltage i den nationale lobbyindsats, ligesom vi vil mobilisere studerende til klimastrejker og lignende initiativer.

Alle de emner glæder vi os til at diskutere på Folkemødet!

KLIMATELTET FREDAG 14. JUNI KL. 15.10 - 16.00 KLIMA OG UDDANNELSE

Verdensmålene på højskoleskemaet

De unge kræver det, og højskolerne har de senere år for alvor udviklet sig til at være et sted, hvor bæredygtig dannelse udleves og efterleves. Som eksperimentarier for en mere bæredygtig verden.

19 højskoler er gået sammen i et netværk for at forpligte sig på at arbejde med bæredygtighedsmål og klimaforbedringer – pædagogisk og i praksis.

Læs mere på www.ffd.dk/bæredygtighed

Højskolerne
PÅ FOLKEMØDET

Mød Højskolerne på Folkemødet - eksempler fra programmet:

Klimamarch – vi åbner Folkemødet
Gå med og lyt til ungdommen, som kalder på handling nu.
Tid: Torsdag kl. 10-11.30
Sted: Ungdomshøjen, A4
Arr. Den Grønne Studenterbevægelse, DUF, Friskolerne, Efterskolerne, Højskolerne
Warmup og bannerworkshop onsdag kl. 20-22 i Klimateltet, C34

FN's verdensmål i arkitektur og design
Workshop hvor design, dialog og refleksion gør os klogere på målene.
Arr. Den Skandinaviske Designhøjskole.
Tid: Torsdag, fredag og lørdag kl. 14-16
Sted: Ungdomshøjen, A4

Fremtidens fødevarer:
Hvordan mætter vi 10 mia. i 2050?
Jais Valeur, Danish Crown
Thomas Roland, COOP
Lars Christian Lilleholdt, Venstre
Nana Gerstrøm Alsted, Jyderup Højskole
Anne L. Arhnung, Landbrug & Fødevarer
Michael Minter, Concito
Kirsten Ø. Poulsen, fremtidsforsker
Jan Toft Nørgaard, Arla Foods
Moderator: Reimer Bo
Arr. Højskolerne, Landbrug & Fødevarer.
Tid: Fredag kl. 13.30-14.30
Sted: Højskolernes Folkekøkken, A5

Spil og spis: Klodens Dilemma
Vær med til at træffe afgørende beslutninger om verdens klima. Efter spillet er der reserveret plads til deltagerne til middag i Højskolernes Folkekøkken.
Arr. Højskolerne, Grundtvigs Højskole, LOF, FN-forbundet.
Tid: Lørdag kl. 17-19
Sted: Højskolernes Folkekøkken, A5

Klodens Dilemma spilles også torsdag kl. 15.30-16.30 i Folkeoplysningsteltet, C8

#højskole #fmdk

Se det fulde program på www.hojskolerne.dk/folkemodet

10 procent mere natur i byerne

Povl Markussen
Agenda Center Albertslund

Vi ser det allerede: Byerne vokser voldsomt! Der bliver bygget flere og flere boliger. Ikke bare i Danmark, men globalt. Om nogle årtier vil der være dobbelt så meget by på kloden som i dag. Det sætter naturen og de grønne pletter i byen under et voldsomt pres.

Skal bynaturen fredes eller bebygges? Og hvis den fredes, hvor skal folk så bo? Kan vi undgå, at det hele kommer til at gå op i beton, asfalt, stål, glas- og mange steder på kloden også slum, slum og atter slum? Det er et gode spørgsmål. Vi ved det ikke- men vi kan prøve!

I Albertslund vil vi skabe 10 procent mere natur. Både kvantitativt, i form af flere kvadratmeter natur og kvalitativt, i form af større biodiversitet.

Agenda Center Albertslund

er en lokal NGO, der arbejder for byens omstilling til bæredygtighed. Centerets målgruppe er borgere og boligområder, med fokus på adfærd, vaner, handlekompetence, proces og de 17 Verdensmål. Agenda Centeret er del af det nationale "Netværk for Lokal Agenda 21 arbejde".

Se mere på www.agendacenter.dk

Frivillige laver brændemuren til insekterne i Biotopia.

Træer – en del af løsningen

Et element i strategien er 1,3 kvadratkilometer mere skov. Træer er gode i våde somre, hvor de fordamper en masse vand, så vores kloakker ikke overbelastes. De er også gode i tørre somre, hvor de skygger og fordamper vand, så byen køles. De opsamler CO_2, de er gode for grundvandsdannelsen, for friluftslivet og for biodiversiteten. Træer er en del af løsningen og spiller lige ind i FN's Verdensmål.

Vi vil plante flere træer i Vestskoven, på kommunale arealer, i boligområder og private haver. Men det bliver noget af en udfordring, for Albertslund er kun 23 kvadratkilometer, og det bliver ikke let at finde 1,3 kvadratkilometer til ny skov. Men vi opfatter det som en bunden opgave – for træer er en del af løsningen!

Biotopia - drømmen om mere natur i byen

Et andet element i strategien er vores demonstrations-, inspirations- og undervisningssted for mere biodiversitet. I en af Albertlunds parker er vi i fuld gang med at skabe det, vi kalder Biotopia. Her har vi lavet en lang brændemur, kvashegn, plantet tørst til citronsommerfuglen, lavet insekthoteller og et stort blomsterbed, hvor insekterne kan stille deres sult. Vi har plantet egetræer og urter under dem, opsat fuglekasser, vi har et bed med brændenælder til bl.a. nældens takvinge, og vi er ved at få lavet en sø – for vand er liv.

I Biotopia underviser vi skoleklasser, vi inspirerer borgere til også at tænke biodiversitet hjemme i haven og i altankassen, og vi demonstrerer, hvordan vores grønne områder kan fungere som hjemsted for en mere robust og varieret natur. For natur skal der til – især i fremtidens byer!

KLIMATELT TORSDAG 13. JUNI KL 15.00 - 16.00 NYE VEJE TILMERE SKOV I BYEN
KLIMATELT LØRDAG 15. JUNI KL 11.20 - 12.10 GØR VERDENSMÅL TIL HVERDAG

Arkitekter går forrest i den grønne omstilling

Lene Espersen, adm. direktør, Danske Arkitektvirksomheder

På dette års Folkemøde er bæredygtighed, klimaet og ja – den grønne omstilling – hovedtemaerne (igen) i år. Danske Arkitektvirksomheder samler i denne omgang en bred palet af borgmestre, klimaordførere, arkitekter og andre natur- og klimainteressenter til en snak om fremtiden. For hvordan skal vi bo, hvad med kysterne og stormflod, og kan vi overhovedet bygge problemerne væk?

Lethal i Gentofte *(Tegnestuen Vandkunsten): Den CO_2-neutrale lethal er udelukkede bygget af miljøvenlige materialer. Den drives og vedligeholdes af brugerne og koster kun en femtedel af en traditionel indendørs idrætshal af samme størrelse, når man inkluderer drift og vedligehold. Foto: Mads Frederik*

Byer, byrum, landskaber, boliger og arbejdspladser er en væsentlig del af vores allesammens velfærdssamfund, og her spiller arkitekturen og menneskene bag en helt central rolle. Hos branche- og erhvervsorganisationen Danske Arkitektvirksomheder, der dagligt varetager godt og vel 650 danske arkitektvirksomheders politiske såvel som klimamæssige interesser, er fokus på bæredygtighed og den grønne omstilling nærmere reglen end undtagelsen.

Den grønne omstilling og arkitektvirksomhederne går nu om dage hånd-i-hånd. Byggeriet står eksempelvis for 40 procent af energiforbruget i Danmark, og derfor har arkitekterne og byggebranchen et helt usædvanligt potentiale, når det kommer til den grønne omstilling- både hvad angår social, miljømæssig og økonomisk bæredygtighed.

Med potentialet følger selvfølgelig et ansvar, og FN's 17 verdensmål er ingen undtagelse, når de mange danske arkitektvirksomheder udveksler ideer og løsninger og bygger til fordel for et bedre liv i Danmark. Ud over den årlige deltagelse på Folkemødet på Bornholm optræder Danske Arkitektvirksomheder på adskillige konferencer og debatter i ind- og udland for netop at tiltrække opmærksomhed på arkitekternes og byggeriets rolle i den grønne omstil-

Ny Bytoften *(tnt arkitekter): Boligerne i Ny Bytoften er bygget inden for et almennyttigt rammebeløb, men udleder mindre CO_2 og kræver mindre vedligehold end almindelige boliger med samme funktion og størrelse. Foto: tnt arkitekter.*

KLIMATELTET FREDAG 14. JUNI KL. 9.00 - 10.00 ARKITEKTUR OG BÆREDYGTIGT BYGGERI

ling. Building Green i København og Aarhus, MIPIM i Cannes, Renovering på Dagsordenen og Green Building Council er bare en håndfuld af Danske Arkitektvirksomheders branchesamarbejder, som dagligt deler mærkesager som grøn omstilling, værdiskabelse og klimapolitik.

På Folkemødet 2019 håber vi på at blive klogere på, hvordan vi sammen kan udnytte potentialerne og bidrage til grøn omstilling og en mere klimabevidst adfærd.

Solhuset *(Christensen & Co. og Kragh og Berglund Landskabsarkitekter). Bygningen er CO_2-neutral og selvforsynende med energi ved hjælp af passiv solenergi fra vinduer, jordvarme, solfangere og solceller. Foto: Adam Mørk.*

Mål og midler

Den store opgave, som alle Klimateltets grupper har til fælles, er at opnå folkelig opbakning til grøn omstilling. Uden solid forståelse og anerkendelse for parolernes gyldighed, vil det blive en evig kamp med argumenter, som ingen gider høre på. Men hvordan lige?

Hvem husker ikke Erik Clausen og Kim Larsen i "Midt om Natten", hvor to forskellige holdninger var i spil. At møde den voldelige modstander med en kop kaffe er alle tiders. Men hvis det skal have mediernes interesse, kræver det, at modparten ER voldelig. Ellers mister de hurtigt interessen for at bruge tryksværte eller sendeminutter. Civil ulydighed er en anden aktionsform. Men skal man tirre offentligheden for at skabe konfrontationer, der får mediernes bevågenhed?

Gruppen Extinction Rebellion har i London og andre steder, gennemført ikke-voldelige klimaaktioner, hvor tilfældige menneskers tålmodighed bliver udfordret. Vil befolkningen identificere sig med demonstranternes krav – eller vil man tage afstand og betegne dem som ballademagere? Når Greenpeace sejler mod Nordhavets boreplatforme for at forstyrre olieefterforskningen, har mange respekt for deres mod og konsekvens. Men hvis man sidder fast i en trafikprop på Lyngbyvejen i København, fordi nogen finder det vigtigt at aktionere for køers rettigheder til et anstændigt liv – ja, hvad så? Og kan man være tryg ved, at det ikke netop er ultrahøjrekræfter, der infiltrerer fredelige NGO'er og opildner til voldelig adfærd, for netop at gøre aktivisterne upopulære i befolkningen?

350 Klimabevægelsen i Danmark afholder et aftenarrangement med fokus på civil ulydighed. Her deltager bl.a. repræsentanter fra Extinction Rebellion og fra den gruppe som i 428 dage mødtes fast kl. 17 foran skifergasborepladsen i Vendsyssel for at – synge sange. Der er også historien om den mystiske person, der formåede at arbejde sig langt ind i den tyske NGO, men som viste sig at være en højreradikal ekstremist.

KLIMATELTET FREDAG 14. JUNI KL. 19.30 - 20.30 MÅL OG MIDLER

KLIMATELTET TORSDAG 13. JUNI KL. 20.30 - 21.30 FILM: DA DYBVAD BLEV DELT

Program for Klimateltet

NB: Ingen aktivitet under partiledertaler fra Hovedscenen

TORSDAG 13/6	ARRANGEMENT	VÆRTER	SIDE
11.30 - 12.30	ÅBNING HOVEDSCENE	FOLKEMØDET	
12.30 - 13.00	PARTILEDERTALE Hovedscene	FOLKEMØDET	
13.00 - 14.00	ÅBNING KLIMATELT	350 Klimabevægelsen	
14.00 - 15.00	Hvad gør vi? Hvad gør politikerne?	Den Grønne Studenterbevægelse	9
15.00 - 16.00	Regulering af bæredygtige investeringer	AnsvarligFremtid	20
16.00 - 17.00	Nye veje til mere natur i byen	Agenda 21	29
17.00 - 18.00	Medier og formidling	350 Klimabevægelsen	12
18.00 - 19.00	Klima og Krig	Fredsministeriet	14
19.00 - 19.30	PARTILEDERTALE Hovedscene	FOLKEMØDET	

FREDAG 14/6	ARRANGEMENT	VÆRTER	SIDE
9.00 - 10.00	Kan det bygges væk?	Danske Arkitektvirksomheder	30
10.00 - 10.30	PARTILEDERTALE Hovedscene	FOLKEMØDET	
10.30 - 11.20	Klimamærkning på alle varer	Vedvarende Energi	25
11.20 - 12.10	Flytrafik og klima	Bevar Jordforbindelsen	6
12.10 - 13.00	Vi har teknologierne ...	Ingeniørforeningen	26
13.00 - 13.30	PARTILEDERTALE Hovedscene	FOLKEMØDET	
13.30 - 14.20	Aktivt ejerskab – eller frasalg	AnsvarligFremtid	29
14.20 - 15.10	Klima og naturens mangfoldighed	Verdens Skove	4
15.10 - 16.00	Klima og uddannelse	Danske Studerendes Fællesråd	27
16.00 - 16.30	PARTILEDERTALE Hovedscene	FOLKEMØDET	
16.30 - 17.20	Solceller – grundlag for velfærd	350 Klimabevægelsen	19
17.20 - 18.10	Klimalov og politisk virkelighed	92-gruppen	22
18.10 - 19.00	Våben versus vindmøller	Fredsministeriet	14
19.00 - 19.30	PARTILEDERTALE Hovedscene	FOLKEMØDET	
19.30 - 20.30	Mål og midler – Strategi og dialog	350 Klimabevægelsen	31
20.30 - 21.30	Film: ”Da Dybvad blev delt”.	Frederikssund Klimaforening	31

LØRDAG 15/6	ARRANGEMENT	VÆRTER	SIDE
9.00 - 10.00	Den danske model 2020-2050	Klimarådet	10
10.00 - 10.30	PARTILEDERTALE Hovedscene	FOLKEMØDET	
10.30 - 11.20	Klimadilemmaer – må vi være her?	Den grønne Studenterbevægelse	9
11.20 - 12.10	Gør Verdensmål til Hverdag	Agenda 21	29
12.10 - 13.00	Seniorer i offensiv	Bedsteforældrenes Klimaaktion	7
13.00 - 13.30	PARTILEDERTALE Hovedscene	FOLKEMØDET	
13.30 - 14.20	Klimarejsen	Det Økologiske Råd	18
14.20 - 15.10	**NYHED: Danske forskere starter internationalt klimanetværk**	**Forskernes Klimanetværk**	5
15.10 - 16.00	Bedsteforældre, børn og tryghed	Frederikssund Klimaforening	15
16.00 - 16.30	PARTILEDERTALE Hovedscene	FOLKEMØDET	
16.30 - 17.20	Madsuverænitet – mad til alle	Ungdom NOAH	11
17.20 - 18.10	Klimabevidst business – en god forretning	Bæredygtig Bundlinje Bornholm	18
18.10 - 19.00	EU-domstolen involveret i klimaretssag	Det Økologiske Råd	18
19.00 - 19.30	PARTILEDERTALE Hovedscene	FOLKEMØDET	

SØNDAG 16/6	ARRANGEMENT	VÆRTER	SIDE
9.00 - 10.00	Hva’ så Danmark?	350 Klimabevægelsen	17
10.00 - 11.00	Økologi og livsform	Svanholm	13
11.00 - 12.00	AFSLUTNING Hovedscene	FOLKEMØDET	

Folkemødet Hovedscene *350 Klimabevægelsen i Danmark* *Koordinationsgruppen* *Medarrangør*